ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXII — Број 459
Субота, 15 октобар 1960

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

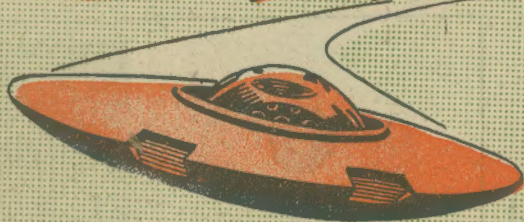

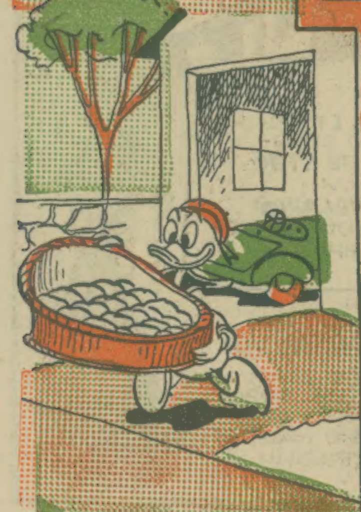

У ОВОМ БРОЈУ:

T. 15/60

КАКО ЈЕ „ОСКАР“ ДОБИО ИМЕ

Познато је да се награда „Оскар“ додељује сваке године најбољем глумцу, снимате љу или некој заслуженој личности у кинематографији. Уствари ову награду додељује америчка Академија за филм.

Ево шта се прича како је ова награда у виду статуете добила име „Оскар“. Када је награда 1927. године почела да се додељује она још није имала име. Добила га је 1931. када је за нову библиотекарку Академије постављена Маргарет Херикс. На столу свог руководиоца видела је статуету и смешећи се рекла: „Потсећа ме на мог ујака Оскара“. Ту се налазио и један новинар који је сутрадан завршио свој напис речима: „Службеници су статуети наденули име „Оскар“.

ПРЕ 10.000 ГОДИНА И САДА

Пре 10.000 година на Земљи је живело око 10 милиона људи. Да се та бројка удвостручи било је потребно да прође 2500 година, да би се и она удвостручила 500 година; треће удвостручење је извршено за 1500 година, четврто за 1000 година итд. За осмо удвостручавање било је потребно само 100 година — од 1850. до 1950, када се становништо наше планете повећало од једне милијарде и 250 милиона на две милијарде и 500 милиона.

Може се на основу овога, сасвим поуздано тврдити да ће крајем овог века, у 2000-ој години, на Земљи бити пет милијарди људи. Ова бројка задаје бриге економистима како због исхране толико и због енергије потребне у знатно већој мери по једном становнику. Али, прираштај становништва није равномеран у свим расама

и народима, те ће за следећих 40 година настати знатне промене у густини насељености.

Код народа беле расе у западним земљама прираштај је углавном почео да се смањује од краја прошлог века, док се та појава код словенских народа очекује крајем овог столећа. Међутим, сасвим је друкчије стање у Азији. Очекује се само знатни је опадање прираштаја у Јапану: у 1950. години на 1000 становника сваке године било је 17 нових лица, док ће се по прорачуну самих Јапанаца, у 1990. години број смањити на свега 1. На тај начин ће криза прираштаја јапанског становништва престати да се повишава у последњој деценији двадесетог века.

У Кини, напротив, број рођених сада износи 37, а умрлих 17, што значи за сваку годину дана 20 људи више на 1.000 становника или, у целој држави: 13 милиона нових становника. У будућности ће смртност очигледно бити смањена, а вероватно и број рођених. Ако се у току неколико следећих деценија задржи садашњи прираштај, становништво Кине ће се удвостручити у току друге половине нашег века.

Исто стање је и у Индији, где до краја двадесетог столећа треба очекивати врло велики прираштај становништва. Сада он износи 12 до 15 на 1000 људи, што представља повећање од 4,5—5 милиона лица годишње у целој Индији. С обзиром на побољшање хигијенских услова, смртност у Индији је у знатном опадању, а треба очекивати и даљи пораст прираштаја — последњих деценија нашег века по девет милиона нових становника годишње.

Када се узме у обзир да је и код осталих азијских народа, сем Јапанаца, прираштај становништва у порасту, може се поуздано рећи да ће у 2000. години Земља имати пет милијарди људи, од којих ће половину сачињавати Кинези и Индуси.

Скупље оштећено

Постоје нека уметничка дела која су знатно скупља као оштећена него док су била нова. Више уметничких радова разбијено је или оштећено на овај или онај начин и, затим поново доведено у првобитно стање. Најбољи пример за то је чувена портландска ваза од плавог стакла која потиче из старог Рима, коју је купио војвода од Портланда 1787. године и позајмио је Британском музеју. Без икаквог разлога један посетилац Музеја бацио је, пре сто година, камен у витрину и разбио чувену вазу коју је војвода платио 5.200 долара. Човек је осуђен на два месеца затвора, а породица Портланд није тражила одштету. Комади разбијене вазе су, прикупљени, састављени и залепљени. Ваза данас вреди 100.000 долара и још се чува у Британском музеју.

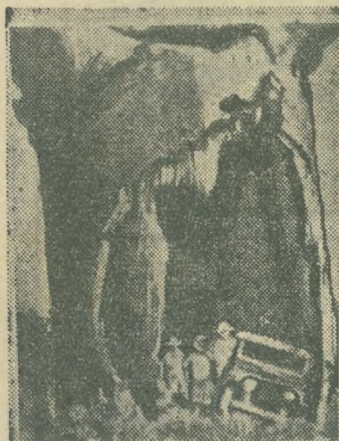

О МАЈКА ШУМЕ

Становници острва Мадагаскар веома поштују једно џиновско хлебно дрво које називају „мајка шуме“. Дрво је високо 20 метара и у обиму има педесет метара. На њему обитавају хиљаде инсеката, птица и зверчица, а у огромној дупљи у подножју дрвета може да се створи гаража за неколико аутомобила. Ботаничари покушавају да одреде старост овог џина.

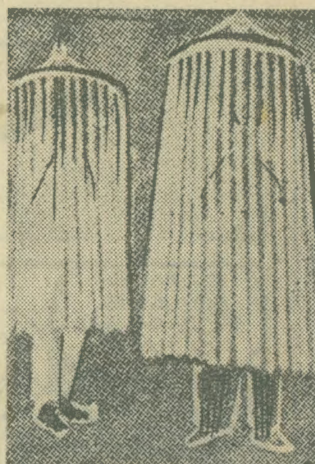

О ЧАСОВНИК ОД ВОСКА

Зар је могућно начинити часовник од воска који би без навијања „радио“ читаву годину? Једна воскарска радионица у Лондону израдила је 366 свећа од по два метра од којих свака изгори за равно 24 часа. Кад једна свећа догори до краја — свака од њих претставља по један дан у години — следећа се аутоматски пали. Према подеоцима на свећама може се одредити тачно време у току дана. Један примерак овог оригиналног „часовника“ чуваће се у лондонском Музеју науке.

Ripley's — Веровали или не!

СТАРИ **ШПАНСКИ ТОП**
НА ТВРЂАВИ У МОНТЕРЕЈУ (КАЛИФОРНИЈА) САДРЖИ СРЕБРА У ВРЕДНОСТИ ОД 3,5 МИЛИОНА ДИНАРА

ПОЛ БАРТЕ (1734-1806)
ИЗ МОНПЕЉЕА (ФРАНЦУСКА) ЈОШ У **ДЕВЕТОЈ** СВОЈОЈ ГОДИНИ ЗНАО ЈЕ НАПАМЕТ, И ТО НА ЛАТИНСКОМ, СВЕ КОМЕДИЈЕ РИМСКОГ ПЕСНИКА ТЕРЕНЦИЈА — **ОКО 70.000 РЕЧИ**

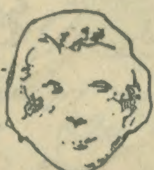

КАМЕН
У ОБЛИКУ ***ДЕЧЈЕ ГЛАВЕ*** С РУМЕНИМ ОБРАЗИМА И ЦРВЕНОМ „КОСОМ“ НАШЛА ЈЕ ДАГМАР ЛУЗ ИЗ СИДНЕЈА (АУСТРАЛИЈА)

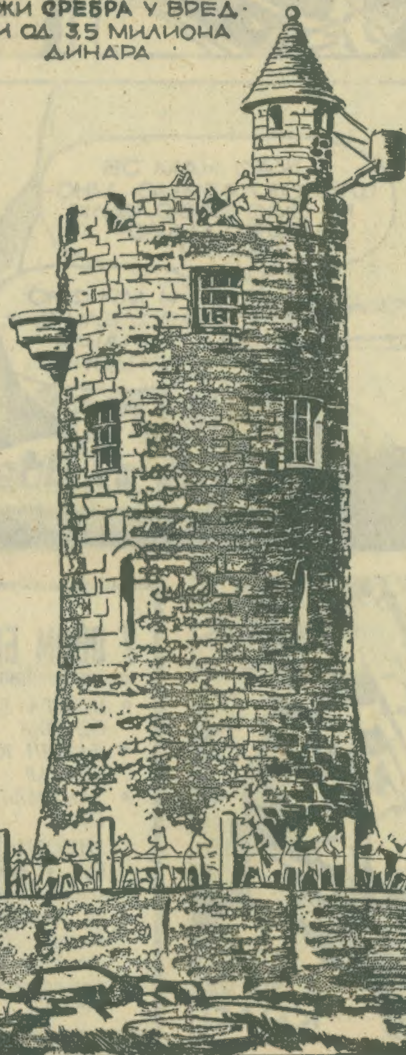

КУЛЕ-ОСМАТРАЧНИЦЕ
У 15 ВЕКУ У ИТАЛИЈИ ЧУВАЛО ЈЕ НОЋУ ОД ИЗНЕНАДНИХ НАПАДА И ПО 200 ПАСА-ЧУВАРА

ОДАН СВОМ ЗАНАТУ
ЈАНАКИ, ЈЕДАН КАСАПИН ИЗ ИСТАНБУЛА (ТУРСКА) ДАВАО ЈЕ НА НЕОГРАНИЧЕНУ „ВЕРЕСИЈУ“ МЕСО СИРОМАШНОМ ВОЈНИКУ ПАТРОНУ КАЛИЛУ КОЈИ ЈЕ 1730 ГОДИНЕ ПОСТАО НАЈМОЋНИЈИ ЧОВЕК У ЗЕМЉИ.
КАЛИЛ ЈЕ ТАДА СВОГ МЕСАРА НАЧИНИО ГОСПОДАРОМ ЧИТАВЕ МОЛДАВИЈЕ. ЈАНАКИ, ИАКО САДА НЕОГРАНИЧЕНИ ГОСПОДАР НАД ЖИВОТИМА СВОЈИХ ПОДАНИКА ***НАСТАВИО ЈЕ ДА ИМ ПРОДАЈЕ МЕСО!***

ЧАШЕ ЗА ВИНО
КОЈЕ СУ СЕ У 16 ВЕКУ УПОТРЕБЉАВАЛЕ У ФРАНЦУСКОЈ ИМАЛЕ СУ САТ КОЈИ БИ ЗАЗВОНИО КАД СЕ ЧАША ИСПРАЗНИ

ПРОТИВ МОНОТОНИЈЕ

Један архитекта у Минхену, да би избегао монотонију фасаде на станбеној згради коју је пројектовао, нацр-

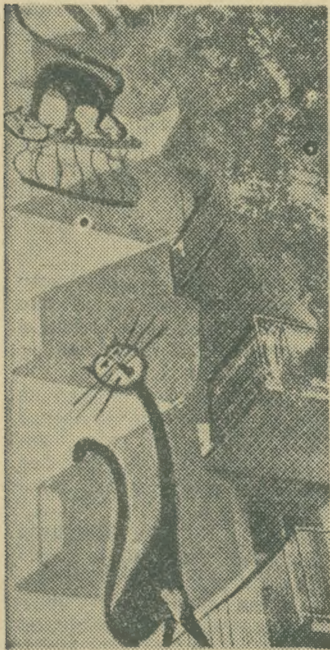

тао је на зидовима мачке. Не зна се како су на ову новину реаговале мачке а како грађани Минхена.

Довитљив младић

Пре тридесетак година један довитљиви младић је у Њујорку основао биро са необичним задатком. У бироу су радили људи чија је дужност била да прате све оне људе који су се бојали да иду сами ноћу кући. Нарочито се то односило на жене. За једно праћење плаћало се десет долара до поноћи и пет долара за свака два сата после поноћи. Осим тога пратиоца је требало снабдети потребним новцем за покриће издатака у току ноћи.

Биро је почео добро да ради, а нарочито су његову помоћ тражиле жене које су долазиле у Њујорк и слабо кога познавале. Да би се ово необично предузеће одржало морало се придржавати строгих директива у понашању према онима које су пратили. Предузеће је ипак ликвидирало после четири године али није избио ниједан скандал у вези са његовим послом.

Ко није за себе није ни за другога

Роберт Картер Ален из Денвера у Сједињеним Државама, публициста, недавно је отишао под стечај. Његова имовина од 2.052 долара била је далеко испод дугова који су достизали 55.811 долара. Ово не би претстављало реткост да баш он није писац књиге „Како се може постати богат путем штедње“.

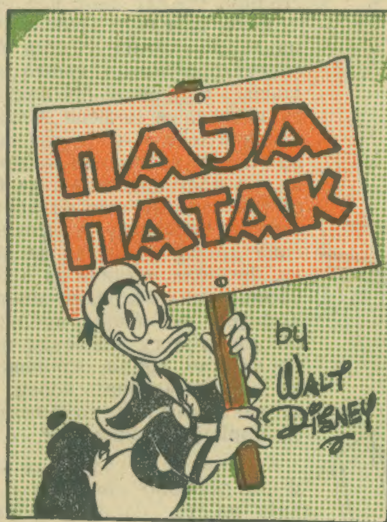

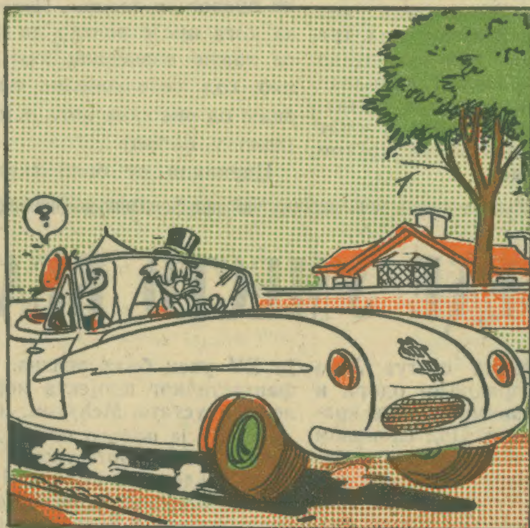

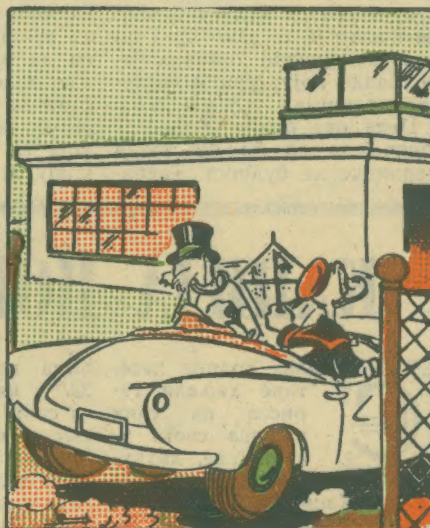

ПШЕНИЦА ИЗ ЕОЛИТА

Занимљиви археолошки налази из последњих година сведоче о древности пољопривредних култура. На територији Грузије научници су нашли зрна пшенице у слојевима земљишта из епохе еолита, тојест с краја каменог и почетка бронзаног века. Највише изненађује то што се за древна пшеница мало по чему разликује од неких данашњих врста које су се очувале само у овој совјетској републици.

Жива колекција примитивних врста пшенице, оних које током векова нису подлегле хибридизацији, претставља велику вредност за пољопривреду. За разлику од културних врста, „примитивна“ пшеница није подложна болестима. Због тога су ботаничари из целог света заинтересовани за примитивне врсте, а нарочито за једну која је позната под именом „зандури“. У Канади и Индији већ се врше покушаји укрштања „зандури“ с другим врстама пшенице.

КАД ИХ НИКО НЕ ПОСМАТРА

— Људи се чудно понашају кад су сами, — каже Максим Горки. То сам запазио још док сам био дете.

Енглески кловн Рондел пролазећи једном мрачним ходником циркуса скинуо је пред огледалом свој шешир и поклонио се. Веровао је да га нико не гледа. Наравно ни је знао да сам се ја у том часу налазио изнад њега на једној цистерни.

Видео сам једном мога рођака Антона Чехова како седи у врту и покушава својим шеширом да ухвати сунчев зрак, наравно без успеха. Пошто га је то нервирало он удари шеширом по коленима а затим натаче шешир на главу.

Лав Толстој обратио се једног дана гуштеру који се грејао на сунцу речима: „Да ли си срећан?“ — а после обазривог погледа на околину додао: „Што се мене тиче ни сам“.

Једном сам срео у фоајеу позоришта једну младу жену. Пошто је задоцнила стала је пред огледало и рекла гласно и одлучно: „Ипак се мора умрети“. Нико се није у близини налазио а на мене није обратила пажњу.

Отац Владимирски стави једном приликом испред себе ципелу и рече јој: „Хајде иди сад! А, па ти си за то неспособна. — Видиш, без мене не би могла никад да кренеш!“

— Шта радите оче? — рекох пошто сам у том часу ушао у собу.

Он ме пажљиво погледа и рече:

— То је нека ципела: ђон јој је већ излизан. Данас праве тако рђаве ципеле.

НОВИНЕ ЗА КРАВЕ

Старе новине идеална су сточна храна — тврди се у једном чланку објављеном недавно у америчком часопису „Уолдстрит џорнел“. То своје тврђење писац чланка поткрепљује чињеницом да се у неким скандинавским земљама већ одавно стоци дају као допунска храна старе новине и часописи посути сољу и неком витаминском смесом.

★

СВАШТА

Лондонско позориште Олд вик нудило је пре извесног времена бесплатну улазницу свакоме ко донесе 24 чешња белог лука. Један глумац требало је да га једе у Шекспировом „Хенрику V“, а на пијаци није могла да се нађе ниједна главица.

Лажни кријумчар

На овом састанку сваки делегат је био поносан достигнућима својих људи. И тврдио да им нема премца у свету. То су тврдили Французи, Енглези, Немци, Грци и сви остали. Само, овог пута то нису били стручњаци за моду, кулинарство или аранжирање излога већ шефови царинских служби 25 земаља. У тако великом броју састали су се, ваљда први пут у историји, да би поразговарали и измењали искуства из своје занимљиве али и тешке струке.

Господин Карне, звани „Мудри“, шеф једног од централних отсека Париске царинарнице седео је једне вечери тих конференциских дана, испред кафане и по ко зна који пут уперио свој дебели прст на свог високог пријатеља и колегу из Лондона:

— Не, не, драги мој, нема те ствари или трика који може збунити моје службенике. Одајем свако признање вашим цариницима али ви сте ипак само аматери према мојим људима.

Енглез жмирну својим белим трепавицама и повукавши дуг дим из луле одмахну главом:

— Па ви и сами у то не верујете, колега.

Француз се зацрвене као паприка и поче да набраја случајеве када су његови цариници похватали заиста спретне шверцере.

— Могу да се кладим са сваким на свету да ћемо ухватити и највештијег кријумчара ма шта покушао да прошверцује — рече он.

Енглески цариник задовољно климну главом:

— Прихваћено!

— Шта је прихваћено? — запита запрепашћено Карне „Мудри“.

— Па, опклада да ће моји људи успети да прокријумчаре у центар Париза већу количину долара и то у ситним новчаницама! Поред тога непосредно пре уласка наших људи бићете обавештени који су то, да не бисте сувише малтретирали обичне путнике и оне праве кријумчаре.

Опклада је примљена. Детаљи о спровођењу акције били су углавном прилично једноставни: требало је да Енглез снабде неког од својих људи новцем који је имао да „прокријумчари“ и да га пошаље да уђе у Француску код неког граничног места које већ изабере, о чему ће известити „Мудрог“ на време.

Француз се са своје стране обавезао да ниједна царинарница неће бити унапред упозорена да се спреми за нарочити претрес лица која улазе у земљу из иностранства, већ да ће свој посао обављати на уобичајен начин. У тренутку када „кријумчар“ уђе на територију Француске Карне ће смети само да скрене пажњу цариницима у том рејону на лице чији ће им опис дати.

Пошто су се још једном руковали над склопљеном опкладом два пријатеља су попила флашу вина и затим држећи се под руку отишла низ улицу.

Било је суро, магловито и прохладно јутро када је брод из Довера искрцао групу путника из Енглеске на француску обалу и када су поспана лица десетак људи и жена почели да дефилују поред дугог стола француских цариника. Први кофер је већ био на столу када је у канцеларији шефа царинарнице зазвонио телефон. Звонио је дуго и продорно као да је већ тиме говорио да то зове Париз и један од шефова.

Виши инспектор Карне лично је био на апарату. У неколико речи он је објаснио свом потчињеном да се нарочита пажња обрати на омањег Енглеза који носи пасош са бројем 67457/кл на име Маркуса Гибелса јер ће покушати да у земљу унесе неколико хиљада америчких долара за које се верује да су фалсификовани. По сваку цену треба да буду пронађени пошто је то само прва пошиљка одлично организоване банде коју јури и енглеска полиција.

Цела ова прича била је смишљена да би подстакла царинике на будност. Требало је да употребе сву своју вештину и пронађу скривени новац код једног од најбољих енглеских цариника кога је шеф из Лондона успео да пронађе. Исход опкладе зависио је од спретности француских цариника и од вештине њиховог енглеског колеге.

Човек по имену Гибелс поставио је своја два повећа кофера и једну картонску кутију на пулт испред два цариника. Обавештени већ од предпостављеног шта треба да раде, они су учтиво али врло одлучно замолили Енглеза да са својим стварима пође са њима у собу која се налазила на другом крају зграде.

Док је Гибелс седео на столици у углу собе где није било ниједног другог комада намештаја у који би евентуално могао нешто да стави, цариници су почели са прегледом кофера. Сваки делић одеће био је савесно прегледан и стављен настрану, па опет прегледан, да би се тек онда прешло на друге ствари. Пажљиво је испитивана дршка од четке за косу, футрола четкице за зубе, корице оних неколико књига. Кофери су били препуни ствари које су могле да послуже као добро скровиште за „кријумчарени“ новац, а стотине могућих комбинација мориле су Французе.

Када је цела садржина кофера детаљно прегледана, а није ништа нађено, почело је прегледање самих кофера. Дотле су већ цариници били добро заморени и бесни тако да је један предложио да запарају поставу у несесеру ножем.

Енглез је само мирно приметио да ће свако оштећење његовог личног пртљага морати да се надокнади, пошто је тако предвиђено законом.

После краћег саветовања затражен је телефоном Париз. Карне је, револтиран што нису успели да нађу ништа, наредио да наставе са тражењем макар морали да исеку све кофере у парчиће, а он их из свог џепа платио. Радило се о његовој речи и части... Части целе француске царинске службе.

Прошла су пуна три часа. Енглезов пртљаг је заиста изгледао јадно.

По поду собице за претресе лежао је разбацан веш, тоалетни прибор, десетину конзерви повађених из картонских кутија које су поцепали и исекли на парампарчад и сијасет других ствари.

Онда су претресли самог Гибелса до голе коже. Нигде није било ниједног долара ни правог ни лажног. Путник за кога им је речено да носи лажне новчанице није имао код себе ниједне паре више од оне суме коју је пријавио у пасошу.

Цариници су били скрхани. Шта су још могли предузети? Где још да траже?

Онда је један од њих дошао на идеју. Са пода је подигао једну од лимених конзерви и пажљиво разгледајући пружио је своме другу.

— А шта ако је он, — притом показа главом на Енглеза, — некако отворио конзерву и у њу сакрио новац а он да је опет залемио?

Настала је потрага за ножићем којим би отворили једну од конзерви и прегледали њен садржај. Енглез као да је мало задрхтао када је видео шта хоће, али онда је из џепа извадио ножић и понудио царинику.

Отворили су лименку на чијој је шареној етикети писало „Luncheon meat“ (Месо за доручак). Унутра се налазило неко ружичасто млевено месо које је некако неодређено мирисало. Али у конзерви осим меса, заиста, није било ничега.

Енглез љубазно понуди царинике садржајем конзерве а сам, вешто, прстима, извуче неколико комадића. Сви се тако пријатељски заложише.

Битка је била за Французе изгубљена. Постало је јасно да се Енглез са њима шегачи и да уопште не носи никакав новац. Покушаше да му спакују ствари али оне су представљале гомилу којечега.

Док су они били запослени око затварања разјапљених кофера, Гибелс је нешто писао а онда пришао и пружио им једну од својих конзерви као мали дар али и тачан рачун за оштећене ствари. Цариник није имао друге него да му изда правилно оверену признаницу.

Касно увече тог истог дана, Гибелс је закуцао на вратима вишег инспектора Карнеа „Мудрог“ у Паризу. Под мишком је носио кутију са конзервама. Када су остали сами он лагано распореди по столу туце оних истих конзерви у којима су цариници на граници узалуд тражили новац и окренувши их тако да Карне добро види шта ради, поче лагано да одлепљује шарене етикете испод којих се указаше уредно сложене зелене новчанице од по сто долара. На тај јединствен начин Гибелс је успео да прокријумчари преко 3.000 долара.

Опклада је била добијена и „Мудри“ је имао да поред опкладе своме енглеском колеги, плати и позамашну суму вештоме Гибелсу као одштету за ствари које су уништили цариници.

НАЈНИЖА ТЕМПЕРАТУРА КОЈУ МОГУ ИЗДРЖАТИ ЖИВА БИЋА

Жива бића су у стању да издрже температуру апсолутне нуле, најнижу могућну температуру, која износи 273 Целзијусова степена испод тачке мржњења воде!

Још 1950. године научник Пол Бекерел је затрпао осмоноге животињице тартиграде и микроскопске глисте ротифере у прах једног гвозденог једињења и изложио их читава два сата температури која је само 0,05 степена Целзијусова била виша од апсолутне нуле. Пошто су поново била изложена нормалној температури у току два сата ова сићушна бића су почела да се крећу.

КАПИЈА ПОБЕДЕ УМЕСТО БЕЛОГ СЛОНА

Сваке године десетине хиљада туриста из свих крајева света успињу се, дахћући, уз кружне степенице Капије победе која је висока 50 метара. Ако је јутро, Париз им се тада открива у прозрачној измаглици која се лагано диже. Сасвим ретко који од тих посетилаца зна да би он, да је у своје време Наполеон био тврдоглавији а његови саветници мање упорни, уместо на Капији победе стајао у том тренутку на леђима највећег на свету „белог краљевског слона“.

На месту где се данас налази Капија победе намеравао је Луј XV да подигне огроман двор, али не прост двор, већ нешто необично због чега би „читавом свету стао дах од чуђења“. Краљ је сам изабрао место за будући дворац на тргу Етуал, који је тада био пуста пољана усред густог парка. Архитекта Рибар де Шану поднео је краљу, 1753. године, пројект дворца у облику џиновског белог слона високог око 150 метара. Бели слон, као што је познато, сматра се на Истоку светом животињом и симболом краљевског достојанства и моћи и Луј је, вероватно због тога, био веома задовољан пројектом. Слон је имао да стоји на огромном пиједесталу, док би се на његовим леђима налазила статуа Луја XV у најпараднијој одори и са свим знацима његове краљевске власти. Под слоновом сурлом требало је да се налази величанствен мраморни улаз у палату. Даље, дуж слоновог трбуха, мермерне степенице водиле би у многобројне одаје. Ту је било све: тајни и обични кабинети, спаваће собе, две огромне дворане, док би се сала за заседања с министрима налазила у глави слона. Није била заборављена ни миљеница Луја XV, мадам Помпадур, чије би се одаје налазиле у леђима. Била је предвиђена и зимска башта, као и дворана за обеде у коју би се јела „аутоматски допремала с првог спрата“.

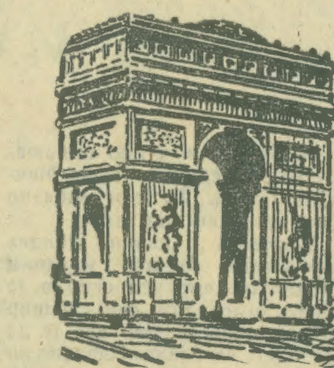

Грађење „белог слона“ почињало је неколико пута, али како је благајна расипног Луја XV увек била празна, од фантастичног пројекта морало се одустати. Међутим, „бели слон“ је поново почео давати знаке живота када је, после педесетак година, Наполеон одлучио да овековечи своје победе у Египту. Пројект „белог слона“ импоновао је частољубивом војсковођи и каснијем императору и његови саветници морали су да уложе велик труд и утроше силне речи да би га одвратили од бесмисленог плана. Уместо белог слона, било му је предложено подизање једног другог, исто толико скупог споменика: Капије победе.

Радови су почели 1806. године. Осам година доцније били су прекинути због једног од првих радничких штрајкова у историји Француске: радници су тражили веће наднице. Штрајк је био дуг и упоран. Капија победе била је потпуно завршена тек 1836. године.

Капија је украшена са четири фигуре, четири симбола: Напред!, Отпор, Тријумф, Мир. Најпознатија од њих — „Напред“, лепа француска Маријана с раширеним крилима, зове своје синове у бој под звуцима „Марсељезе“.

Много је преживела Капија победе. Бол када се неочекивано сломила сабља Маријане и то у тренутку док се водила битка код Вердена. Влада је тада наредила да се читава фигура покрије навоштеним платном да сломијена сабља не би изазвала панику међу сујеверним париским грађанима. Патњу и понижење кад су 1940. године испод Капије победе марширале колоне немачких завојевача. Радост када је читава Француска, а с њом и Париз, празновао дан ослобођења од окупације.

Под сводовима Капије сахрањен је прах творца „Марсељезе“. Под њом је лежало и тело великог заштитника слободе Виктора Игоа пре него што је било пренесено у Пантеон. Ту данас лежи и прах другог великог заштитника Француске — Незнаног јунака.

Е*д*в*а*р*д Г*р*и*г

У свим музичко-педагошким установама света и млађи и одраслији ученици уче да свирају и певају композиције Едварда Грига. Учионице често заjече од кристално jасних тонова са клавира — то засија његово северњачко сунце без топлоте или отегнуто зашуме норвешке народне игре или се интимно увуче у душу тужна песма мале Солвеjге — тако нас Григ упознаjе са своjом отаџбином Норвешком. За њега она jе била извор и уточиште љубави, из њеног големог блага — народних мелодиjа — црпао jе елементе да би кроз своjу романтичну и лирску природу изразио уметничка дела коjа су означила рађање нове норвешке музике.

Прво дело

Још његов дед, коjи jе своjе презиме уместо Griѐg писао Greig, преселио се из Шкотске у Берген, у Норвешкоj· А отац као енглески конзул оженио се ту Норвежанком Хезином Хагеруп, пиjанисткињом. Петнаестог jула 1843. године родио се у томе браку Едвард.

Нежан и плав он jе још као малишан од шест година седео за клавиром поред своjе маjке коjа jе са пуно љубави његове мале прсте управљала на одређене дирке. А он jе више волео да уместо досадних скала и вежби само лако, сањарећи, пребира прстима по клавиру. Тако jе већ у тринаестоj години компоновао прво дело „Вариjациjе на немачку песму". Лепо преписане ноте донео jе у школу да се похвали друговима али jе свеска допала у руке учитеља. Груби прекор што се занима тим „глупостима" а у нереду држи своj немачки речник остао jе у сећању осетљивог ученика.

Међутим, таленат ниjе могао да остане незапажен — норвешки виолиниста Оле Бул заволео jе дечака, саветовао му да се потпуно посвети музици и препоручио га на Конзерваториjуму у Лаjпцигу.

После завршених студиjа (1858—62) Григ jе незадовољан и пише: „Тек сада видим да ништа не знам". Ипак, он jе на Конзерваториjуму стекао технику свирања на клавиру и научио нешто теориjе компоновања.

Григ ниjе постао композитор великих музичких облика као што су симфониjа, ораториjум или опера. Додуше, компоновао jе музику за први чин опере „Олаф Тригвасон" коjа jе по замисли Ибзена и Бjернсона требало да постане национална опера, али jе ниjе завршио. Написао jе такође и музику — 23 вокалне и оркестарске „нумере" за Пер Гинта, филозофску драму пуну апстракциjе Хенриха Ибзена. Тада се свет управо и заинтересовао за њега, али музика jе остала позната само по лирским деловима, за две и четири руке и два клавира, jер личност реалног Пер Гинта Григ ниjе могао да окарактерише. Остала jе да живи само мала Солвеjга и да умире маjка Озе.

Његов клавирски А-мол концерт jе прво свирала његова ученица Ерика Ли на скупу музичара коме jе председавао сам Лист 29. и 30. маjа 1876. године, а Григ га jе свирао у Лаjпцигу тек после три године. Врхунац његовог стваралаштва, гудачки квартет Г-мол, наjвише jе што jе Норвешка унела у светску музику.

Суштина његове музике

Али прави Григ, оно по чему jе особен и што чини њега, у шта jе унео сву своjу душу — то су његове миниjатуре за клавир — око десет свезака „Лирских одломака": сцене из народног живота, норвешке игре, свадбене игре у Тролдхаугену; и његове романсе и баладе у духу народних песама на текстове норвешких и данских песника·

Познанство и приjатељство са пиjанистом и композитором Рихардом Нордроком коjи jе неуморно прикупљао народне песме и игре и компоновао норвешку химну, утицало jе да и Григ осети љубав према неискоришћеном благу коjе jе живело у народу.

Он jе постао довољно jак да у своjоj земљи где jе као и у Немачкоj у то време доминирао дух лаjпцишког маестра Менделсона и његових подражавалаца, сузбиjе њихов утицаj и створи нову, праву норвешку музику у време када се његова земља борила за независност.

Кад jе 1866 године умро његов приjатељ Нордрок коме jе посветио своjе „Четири хуморескe", Григ jе компоновао Посмртни марш коjи спада у наjбоља дела та врсте.

Сав прожет националним осећањима он звучи као заклетва на верност „младоj севернoj земљи".

„Албум за мушки хор" и хорско дело са оркестром „Пред манастирским вратима" посвећено Листу, као и „Нова земља" и „Усамљеник" за мушки хор са оркестром, показуjу Григову склоност за драматику.

Ибзен и Григ, „северни Шопен" како су га неки називали, обратили су пажњу целог света на дубоку и пуну филозофиjе норвешку уметност и дали му своj богати део.

Остале заслуге

Активност Григова се тиме не исцрпљуjе. Музичко друштво „Еутерпе" коjе jе 1864 године основао са Нордроком и неколицином других композитора имало jе циљ да популарише дела новонордиjске школе. У том смислу његова jе заслуга велика као што jе уопште значаjан његов утицаj на домаћи музички живот. У Кристиjаниjи, данашњем Ослу, где се настанио 1866, дириговао jе концертима филхармониjе и основао заjедно са данским композитором Свендсеном Друштво музичких радника.

Седамдесетих година када jе пошао на турнеjу по Европи заjедно са своjом рођаком и женом Нином Хагеруп, познатом певачицом коjа jе постала пропагатор његових романса, он jе иступао на концертима још и као диригент и пиjаниста. А када се дефинитивно вратио у отаџбину основао jе и руководио у Бергену музичким друштвом „Хармониjа" коме jе био и диригент.

Познанство са Листом и Чаjковским

У Риму се 1870 године упознао са Листом коме jе остао веома захвалан што му jе „jедини од модерних композитора изишао у сусрет топло као што jе његова природа била". Много година доцниjе, 1888, у Лаjпцигу jе срео Чаjковског коjи jе написао: „Григ jе умео одjедном и потпуно да освоjи срца. У његовоj музици се одражава лепота норвешке природе".

Нису изостала ни признања ни почасти: 1893 године jе изабран за доктора музике на универзитету у Кембриџу, Берлинска академиjа наука га jе примила за свога почасног члана, док му jе норвешки Парламент доделио доживотну новчану помоћ.

Материjално обезбеђен он jе могао потпуно да се посвети раду. Свега неколико месеци после дириговања у Килу умро jе (9. IX 1907) од астме „коjа му jе одузела наjбоља дела". Његова смрт jе била народна жалост — 40.000 људи окупило се да ода пошту своме композитору.

Љубитељ тишине

Убеђени демократа он jе отказао концерт у Француској у време Драjфусове афере а одбио да напише кантате за норвешког и енглеског краља. Ретко племенит и господствен он jе волео тишину и мало говорио „као сви људи коjи имаjу много да кажу".

Од 1885. године био се повукао да живи у вили у Тролдхаугену у близини Бергена. На почетку стазе коjа jе кроз шуму водила до чисте зграде стаjала jе плоча: „Едвард Григ моли да га нико не узнемирава до четири часа по подне". Али још даље од куће протезао се путић до jезера и дрвеног павиљона скривеног у брезовоj и боровоj шуми где jе он проводио по неколико часова дневно за клавиром. Народ jе колибу прозвао „место чаролије" jер jе ту и ваздух треперио од његове музике.

МАНДРАК и СНЕЖНИ ЧОВЕК

Аргентинска легенда

ДУГА И ПТИЦЕ

Давно, веома давно, кад су Јужну Америку насељавала само индијанска племена, збио се чудан догађај. Птице које су обитавале у дивљим шумама почеле су примећивати да дугине боје постепено бледе и како тај дивни небески украс губи своју привлачност. „Шта се догађа с дугом", зашто није више онако лепа као што је раније била?" — питале су птице једна другу. Желећи да одгонетну шта се збива с лепотицом-дугом, птице су сазвале велики птичји збор.

Пре него што продужимо причу треба рећи да у та давна времена птице није украшавало јарко, шарено перје. Све птице биле су тада сиве, као данас врапци.

И тако су на рачвастим гранама великог дрвета забринуте птице разговарале зашто дуга тамни. Изненада се на врх дрвета спустила мала птица, долетела из висина изнад облака, птица свима непозната и различита од свих других. Била је лепша од свих окупљених птица: њено перје преливало се у свим дугиним бојама.

— Другарице — казала је незнанка — дуга је оболела од озбиљне болести. На небу су се појавиле милијарде страшних инсеката. Они се вију око дуге као мушице које се увече скупљају око светиљки. Ми се боримо с том напасти али тамо, у висини, нас је веома мало. Због тога су мене послали вама на земљу да тражим помоћ. Полетите са мном па да све заједно уништимо дугине непријатеље. Само вас унапред опомињем: треба летети кроз хладна васионска пространства и свака од вас мора да покаже велику храброст и одважност.

Настала је страшна граја. Најзад је птица кардинал запитала:

— Ко је спреман да брани дугину лепоту и не боји се да полети изнад облака?

Многе су се птице поколебале, уплашиле се опасности. Само су се најхрабрије и најплеменитије одлучиле да крену на пут, док су остале, плашљивице, остале да седе на гранама великог дрвета. Нека од њих плашљивих казала је:

— Те јаднице и не знају куда лете. Ја мислим да се ниједна од њих неће вратити на Земљу; ако некој то и буде успело, биће то гола птица без икаквог перја. Баш ће лепе бити после борбе с непознатим мушицама? Глупаче! Још ћемо им се ми смејати кад се врате у тако јадном стању!

Храбре птице летеле су неколико дана шибане кишом, кроз ветар и снежне буре. Летеле су, летеле, а до дуге је било још далеко. Најзад, једног дивног јутра, скроз мокре од ноћног пљуска, угледале су дугу, огромну, дивну, мада местимично покривену тамним мрљама — милијардама гадних мушица.

Као брзе стреле одапете из јако натегнутих лукова, храбре птице полетеле су на непријатеља.

Битка је била дуга и жестока. Шум крила сливао се с крицима славља и радосним певањем. Кад су се најзад појединачни крици сјединили у један победоносни поклик, на земљу је стао лагано да пада мрк облак мртвих инсеката. Птице су победиле.

Тада се догодило чудо. Перје птица које су са Земље долетеле неугледне и сиве наједном је постало шарено: птице су сад биле сличне деличима блиставе дуге. Одморивши се од битке, кренуле су назад.

Летеле су, летеле, и најзад су стигле на земљу. Требало је видети завист плашљивих птица које су остале на великом дрвету!

Дугине боје птичјег перја обрадују човеково око кад види шарену птицу кардинала или како је још називају огњеносца, птицу бентевео што у преводу значи „радо те гледам", јужноамеричког дрозда и многе друге које насељавају бескрајна пространства Јужне Америке. Само на малодушне сиве птице нико не обраћа пажњу.

Анегдоте

ОСКАР ВАЛД И ВАШИНГТОНОВ КИП

За време своје посете Америци, познати енглески књижевник Оскар Ваилд отишао је да види и чувени Вашингтонов споменик. Док је он посматрао статуу, његов пратилац му рече:

— То је заиста био велик човек. Преко његових усана никад није прешла ниједна лаж.

На то Ваилд примети:

— Вероватно је и он као и сви Американци говорио кроз нос.

МУЗИЧАР И НА САМРТИ

Француски композитор опера Жан Филип Рамо, познат као теоретичар и оснивач модерног учења о хармонији у музици, лежао је на самрти. Познаници и пријатељи окупљени око његове постеље сматрали су да је већ изгубио свест. Један свештеник молио се полугласно и певао псалме. У једном тренутку самртник с муком отвори очи и прошапута:

— Оче, забога, како можете тако погрешно да певате? Одмах затим заувек је склопио очи.

МАРК ТВЕН И ПОЗАЈМИЦЕ

Неки познаник затражи од Марка Твена 100 долара на зајам.

— Жао ми је — одговори Твен који је с позајмљивањем новца имао много непријатних искустава — али баш сам данас одлучио да никоме више не позајмљујем.

Познаник је био упоран:

— У том случају нека ја будем последњи који је од вас добио новац на зајам.

— Последњи! — узвикну топлим гласом Марк Твен и стави човеку руку на раме. — Не, ми смо ипак сувише добри пријатељи да бих могао да допустим да ви ма у чему будете последњи. Ви ћете бити први који од мене неће добити зајам.

ПРОКЛЕТИ МОЛИЈЕР

После објављивања „Тартифа" Молијер је био искључен из католичке цркве. Када је 1763. године умро, црква је одбила да изда дозволу за његово сахрањивање на гробљу говорећи да он нема право да почива у „посвећеној земљи".

Молијерова удовица обратила се француском краљу. Луј XIV позва тада париског надбискупа и запита га:

— Колико посвећена земља допире у дубину?

— Дванаест стопа, величанство — одговори надбискуп.

— У том случају нека Молијера сахране на дубини од петнаест стопа — нареди Луј XIV.

НАЈВЕЋА ПЕЋИНА НА СВЕТУ

Мамутова шпиља у Кентакију у САД, најпространија је пећина на свету. Преко 100 километара њених вијугавих галерија је већ испитано а рачуна се да постоји још најмање 200 километара неистражених подземних лавиріната. Претпоставља се да се ходници Мамутове пећине пружају под земљом преко границе САД до дубоко у територију Канаде.

Највећа удубљења ове пећине позната су одавно. Још у XVII и XVIII веку многа су служила као склониште одбеглим црним робовима. Од пре неколико година даље проучавање и испитивање галерија Мамутове пећине преузела је америчка армија.

СТАРО ПРАВО

Човек је ишао путним улицама Манхатана; жива слика Фенимора Купера. Није водио рачуна о томе што изазива радозналост својим изгледом: био је јако развијен, носио капут од јеленске коже а на глави имао капу с перјем. Корачао је гипко у својим мокасинама њујоршким улицама као да се пење по брдима у потрази за дивљачи. Циљ му је био Федерални суд.

Судије су биле заплашене његовом појавом, а он је громким гласом рекао:

— Господо, направио сам дуг пут да изнесем жалбе моје сабраће. Влада у Вашингтону хоће да их лиши имања на обалама Нијагаре да би тамо саградила брану. Има готово два века откако су, 1784 године, наши очеви с вашим људима потписали уговор и заједно попушили лулу мира. Ми живимо на том земљишту и не тражимо ништа друго. Досад смо веровали у правду ове земље. Сматрамо да донесени закони не смеју бити непоштовани. Ми смо их добровољно примили и поштујемо их.

Очекивао је после овога пресуду. Али председник се дуго консултовао са помоћницима и онда изјавио:

— Суд ће пажљиво испитати ваш случај и писмено вас о свему обавестити. Имајте поверења.

Судија из Њујорка је сматрао да је његова пресуда била мудра и да је ово питање одлужио на неодређено време.

Процес око нагодбе је почео 13. августа 1946. године када је Конгрес поставио „Комисију за задовољење права индијанских племена" која је имала да учињене неправде према Индијанцима поправи. Сви заинтересовани су могли у току пет година да дођу до својих права. Убрзо је двадесет судова у САД почело да решава њихове проблеме.

До овог дана, многобројна племена нису ни помишљала да траже своја права. А онда је племе Сиукс затражило 7 милиона франака одштете за дивљач коју су белци уништили на њиховој територији; друго племе са 600 људи затражило је 25 милијарди и интерес на ову суму за 20 милиона хектара свога земљишта. Треће је тврдило да је терен за Манхатан, центар Њујорка, према уговору издат на 97 година и да је он истекао, четврто се цењкало око града Чикага.

Кад би се сабрала тражења и поделили износи на број Индијанаца показало би се да свако лице па и жене и деца имају право на 30.000 долара.

Тако је протекло пет одређених година и дошао 13. август 1951. године, а Комисија још није ни упола завршила посао. Решено је да се посао настави и следећих пет година. Племе Ото Мисури тражило је милион и по долара као одштету за покрајине Канзас и Небраску.

Верује се да ће исплата бити извршена 1961. године и сви спорови између Индијанаца и Американаца изглађени.

Данас на територији САД живи око 400.000 Индијанаца. Сви слободно бирају место где би се настанили и баве се свим пословима као и остали. За Индијанце су у Америци отворене све школе и свакe године из њих излазе лекари, адвокати, инжењери, иако су њихови преци доскора живели сасвим примитивно.

НЕВЕРОВАТНО...

У француском граду Понтарлијеу догодила се пре неколико дана саобраћајна несрећа — масивни ауто марке Шевролет налетео је на једног бициклисту и бацио га неколико метара у вис. Падајући он је ударио ногама у предње стакло, разбио га, улетео у кабину аутомобила и удобно се сместио у седиште крај возача! За чудо задобио је само мање огреботине.

— Било је 18.15 часова — прича власник аутомобила М. Равија. Журио сам узаним улицама Понтарлијеа јер је требало да стигнем у 18.30 на један пословни састанак у фабрици мог посредовања. Изненада сам угледао бициклисту који ми је препречио пут најлазећи из попречне улице. Притиснуо сам кочницу до даске али ни сам могао да зауставим захуктало возило. Нисам више ништа видео. Осетио сам снажан ударац и предње стакло, здробљено у најситније комадиће, засуло ми је лице.

— Не сећам се готово ничега јер се све муњевито одиграло — прича бициклист М. Делон. Осетио сам само да ме је захватила нека сила и подигла у вис. Ударио сам телом у неку тврду глатку површину, вероватно мотор, а затим сам осетио да летим.

Потом сам ногама треснуо о нешто што се под њима здробило и изгубио свест. Када сам се повратио видео сам да седим на предњем аутомобилском седишту. Поред мене је био неки непознати човек који је чистио лице од стакла.

Објашњавајући читав догађај Равија каже да је бициклисту спасло само то што је у стакло ударио прво ногама којима је пробио стакло кроз које је услед силине за маха улетео у кабину и сместио се неповређен у седиште.

НИШТА БЕЗ ОЛОВКЕ

Драгоцени записи наших старих писаца Вука, Сарајлије, Милићевића и других о животу људи и о догађајима у њихово време и пре тога, леп су пример једног рада необично корисног у сваком погледу. Није потребно истицати значај тога посла и нагласити да и млађи треба тако да раде, јер свако доба у животу народа има крупнијих догађаја које не смемо заборавити, а тиме и националну историју и културу оштетити. У овом напису донећемо неколико занимљивости из тих прохујалих времена.

Људи данас више путују него у старо време, па је разумљиво да је потребно и више учинити да се задовоље њихове потребе у смештају и храни. Због тога постоје хотели, ресторани и други објекти који пружају услуге и нашим људима и странцима. У старо време није тако било. Ево шта Вук пише о крчмама и о примању гостију.

„МОЖЕШ, БРАТЕ, И ДОБРО ДОШАО!“

— Крчме су се у Србији, у Босни и у Херцеговини доскора готово само у пјесмама спомињале, а онако их није било нигдје у земљи осим гдјешто по варошима (као напр. у Сарајеву) и у Србији поред Саве и Дунава или по планинама куд нема села. Кад ко путује преко земље, он иде на конак у село, гдје га застане мрак, пред најбољу кућу, па пита може ли ноћити, а домаћин му или ко други из куће каже: „Можеш, брате, с драге воље и добро дошао!“ или му каже да не може, јер нема сијена за коње или друго што, него га упути где може ноћити...

Вук даље прича да кад има више људи заједно, онда их разделе по кућама. Сваки домаћин радо прима свога путника, угости га као најбољег пријатеља и познаника. Ако се догоди да домаћин нема у кући ракије и другог пића, он оде до свог суседа, па и у друго село, те зајми да би частио госта. У богатијим кућама сваки дан има гостију „данас поп, сјутра калуђер, прикосјутра Турчин или какав просјак и тако даље“. Где путник ноћи одатле га ујутру не пуштају док не руча. Деси се да човек сврати у неку кућу да се напије воде или да запали лулу, а жене га питају да није гладан, нуде га да седне мало и даду му да што поједе. Многи бегови по Босни имали су уз кућу конак где су дочекивали госте. У таквом конаку могао је човек да остане по месец дана. Ту је добијао и јело, а и за коња, ако га је имао, храну. Све је то добијао без динара, осим ако би нешто поклонио слугама.

СТАРИ ПРАВНИ ДОКАЗ

У делима наших научника који пишу о правним обичајима у давно време говори се и о мазији, правном доказу којим је требало да се потврди да ли је неки човек невин или крив. Тај обичај је постојао и у Вуково време, па га је он и забележио:

— У Србији су доскора кашто вадили мазију, тј. кад на каквога човјека рекну да је што украо, а он се одговара да није, онда се узавре пун казан (или велики котао) воде, па у ону врелу воду метну комад врућа усјала гвожђа (или камен), а онај на кога веле да је украо, засуче рукаве, па објема рукама извади оно гвожђе из воде. Ако он не буде украо оно што на њега говоре, неће се ожећи нимало; ако ли буде украо, изгореће му руке...

Вук даље говори да није знао ниједног човека који је вадио мазију да се није ожегао. Познавао је двојицу којима су руке изгореле. То су Панта Стаменић из Јадра, из села Тршића, и Митар Туфекчија из Рађевине, из села Мојковића.

ИЗ СТАРОГ ЈЕЛОВНИКА

Ако погледате јеловнике по данашњим ресторанима наћи ћете јела о којима наши стари нису ни сањали. Ту се не зна да ли је веће обиље поврћа или меса, или пак разноврсних комбинација од њих.

А Вук прича да се у целој Србији највише јео хлеб од кукуруза, јер, наглашава он, иако су пшеница, јечам и раж могли свуда да роде, ова жита се, осим у Мачви „не сију много. Ко би и посијао, више је то продавао него што је јео“.

— Кромпири су отскора познати, и врло се мало сију (више као ријеткост, него потребе ради), премда би могли бити од велике помоћи. Од поврћа се највише сије грах (пасуљ), купус и лук (бијели и црни); потом ротква, репа и блитва, а још мање грашак и сочиво. Кељ, и келерабу, мркву (жуту репу) и спанаћ готово нико и не познаје; рен расте сам по пољу и само се употребљава за лијек.

Осим кукурузна хлеба, обична српска храна били су грах и лук, а зими се још јео кисели купус и сланина, лети млеко, сир и јаја. Обично се пила вода. Вино само на части, и то код богатих људи.

Уз јело се највише пила ракија шљивовица „која је срећом врло мека и зато здрављу нимало не уди“. Лети је највећа част била печено јагње, а зими прасе, па погача, медена ракија, цицвара и гибаница. Уз пост се јела риба и пасуљ зачињен зејтином. У целој Србији, осим Мачве, било је добро вино. Али слабо је ко гајио винограде да би продавао вино, него само да би га имали за домаће потребе. Вук наглашава да су многи запарложени терени и стари и нови јасно сведочили да се некад око винограда више радило, али се због рата занемарило.

— У Србији има доста лијепих јабука, крушака, трешања, вишања, брескви; али се највише саде и гаје шљиве, те се од њих пече ракија. Ораси расту сами, као погдјекојим мјестима и кестење, оскоруше и брекиње.

Од вина и ракије, као и од других ђекојих родова земаљских, може се кашто по која пара добити; али је то све ништа према рогатој марви и према свињама: волове и краве сваког прољећа купе Бошњаци и Херцеговци, те тјерају на море; козе и овце купују Турци, а свиње се непрестано прогоне у Њемачку; оне су прави и највећи ужитак народни, нешто што ји је због шума лако запатити и држати, а, друго, што се у свако доба године могу продати.

ЦЕНЕ НЕКРЕТНИНА

Горњи примери су из првих деценија прошлог века, а овних неколико примера о ценама земљишта потичу из друге половине тога века. Цене непокретности нагло су скакале после прогласа независности Србије 1878 и утврђења мира. Милан Ђ. Милићевић у својим забелешкама под датумом 30. априла 1878. године каже да му је Живко Давидовић причао како Енглези купују земљиште и скупо плаћају. Макензи је исплатио за Симића Мајур у Београду (у улици изнад трга Димитрија Туцовића) 4.800 дуката. А сам Давидовић је један плац купио 1850. године за сто дуката, и доцније, 1878, продао га за 700 дуката.

У време прве владе кнеза Милоша (до 1840. године) многи његови доглавници и државници узимали су у данашњој Кнез Милошевој улици бесплатно земљиште и ограђивали га. Ту су подизане куће и стварао се отмени крај Београда.

Почетком овог века почело је парцелисање земљишта и продаја по квадратном метру. Тако се на такозваној Ћирићевој пољани која се простирала између улица: Пролетерских бригада, Његошеве, Бориса Кидрича и Молерове квадратни метар земљишта плаћао по 10 динара. Терени на Дунаву, где је данас Гундулићев венац, продавани су 1907. до 1910., за 2 динара по квадратном метру.

Хотел „Лондон“ на углу Кнез Милошеве улице, који и данас постоји, продат је 20 јануара 1872. године за 1.525 дуката на јавној лицитацији.

Продаје за дуг вршене су у бесцење. Тако је у „Српским новинама“ објављен оглас да се због дуга продаје имање Н. Дишића, из Сараораца (код Смедеревске Паланке) и то 22 разна пољопривредна објекта (њиве, забрани, ливаде) за свега 1205 дуката.

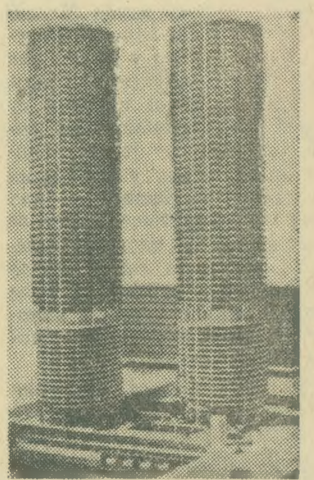

КАО „КОШНИЦА“

И у Чикагу влада несташица у становима. Зато су архитекти прибегли пројектовању облакодера који потпуно личе на кошнице. У сваком од њих предвиђено је по 60 спратова са око 900 станова. На првих 18 спратова биће гараже.

ОСАМ ГОДИНА ОКО СВЕТА

У штокхолмском пристаништу, међу великим прекоокеанским бродовима усидрен је и бродић од 24 бруто регистарске тоне. Припремала га је неколицина радника из Шведске и Немачке, да би почетком следеће године покушали да оплове свет. Путовање би трајало осам година и за то време би обишли Средњу Америку, прошли кроз Панамски канал, изишли на Пацифик, стигли до Тахитија, Хонолулуа и других значајних туристичких места.

За срце стане...

Несвакидашњи призор ужаснуо је пролазнике у једној париској периферијској улици око једанаест сати пре подне. На олуку једне шестоспратнице, око тридесет метара изнад улице, седела је у згрченом положају једна девојчица. Тихо је јечала, главу је окренула према небу, а ручицама се грчевито држала за ивицу олука.

Алармирани ватрогасци брзо су дошли и разапели широко платно у дну амбиса испод девојчице. Затим је најхрабрији међу њима, млади Етјен, изишао кроз прозор стана девојчице и олуком, који је сваког тренутка могао попустити и одвалити се, почео да пузи према њој. Када се нашао на метар удаљености од девојчице почео је да говори тихим, благим гласом: „Не мичи се, малецка, не мичи се преклињем те“. Марија Кристина није одговарала. Њено осушено грло није могло пустити глас, а у глави јој се вртело и мутило. Упрегнула је све своје нејаке снаге да би се одржала.

Ватрогасац је добро знао да би најмања неопрезност или паника девојчице могли бити кобни и за њега и за њу. Прво, сматрао је он, треба умирити и охрабрити малу Марију; због тога, када је већ био надомак њеног рамена, није хтео да је ухвати, већ је наставио да јој шапуће: „Није то ништа, ускоро ће бити све готово, само се држи добро“. После дугог оклевања Марија Кристана осетила је поверење у свог спасиоца и пружила му руку. Била је спасена.

Њена мајка дотрчала је у истом тренутку у свој стан. Док је прихватала дете, сузе су јој текле низ лице. Говорила је да је петогодишња Марија била увек добро дете и да је са пуно озбиљности чувала свог млађег брата Филипа и сестрицу Катарину.

Тог јутра мајка је први пут оставила своју децу саму и отишла у куповину у град. Та несмотреност могла ју је коштати живота најстарије ћерке. Мала Марија доцније је објашњавала да више није могла издржати у затвореној соби и хтела је да види небо. Кашиком је разбила прозор, а затим је изишла кроз њега и почела да пузи олуком. У једном тренутку осетила је ужасан страх и укочила се.

ДЕЧАК НА КРИЛУ АВИОНА

У лету изнад Мексика, авион се спустио у малом мексиканском граду. Неки путници су изишли, неки ушли, стјуардеса је затворила врата, човек у униформи је махнуо заставицом, — дао сигнал за полетање. Авион се лагано упутио писти за узлетање, застао за минут као да размишља, пустио са узде моторе који су урлали, поново кренуо и подигао се у црни ноћни ваздух.

Кроз 20 минута дежурни радиста на аеродрому примио је поруку пилота:

— Хоризонтални стабилизатор слабо се покорава командама.

— Проверили смо апарат пре узлетања и све је било у реду — одговорили су му са земље. На којој сте висини?

— На три хиљаде метара — викнуо је пилот у микрофон и пробао хоризонтални стабилизатор. Али, сви његови покушаји су били узалудни. На закрилцима је нешто неисправно. Можда се ухватио лед? Искључено, температура је око нуле.

Може ли да лети даље? Пред њим је још три часа лета, ноћ је мрачна, апарат неисправан. Уколико се приближавају престоници, планине су све више а он не може да регулише висину.

— Не летим даље — јавио је пилот. — Вратићу се.

Авион мења правац и враћа се. У кабини то нико не примећује: већина путника спава. Пилот опрезно маневрише и један час после старта срећно слеће на аеродром.

Дочекали су га сви службеници аеродрома, који су се дигли из постеља. Сви рефлектори су упаљени, спремна су чак и кола за спасавање.

Међутим, пре но што су врата на авиону отворена, они који су га дочекали видели су како се од крила одлепила фигура неког човека који је, учинивши неколико скокова, покушао да се скрије у тами.

— Хватајте га — вичу са свих страна, док га рефлектори прате у стопу. Није прошао ни минут, а бегунац је био ухваћен.

То је потпуно наг дечак коме само на доручју висе остаци манжета од кошуље. Остало одело откинуо је с њега, горе у висинама, ледени ветар. Очигледно је да се он прикрао авиону пре но што је овај полетео и у последњем тренутку успео се на крило. Како се одржао на њему држећи се рукама за његову предњу ивицу, никоме није било јасно.

Људи са аеродрома излили су на малишана читаву бујицу сочних мексиканских погрда.

— Како ти је то само пало на памет, вражји сине? Зар не знаш да си изложио смртној опасности животе толиких људи, а пре свега свој сопствени? Да се пилот није вратио ти не би издржао још два часа колико лет до главног града траје.

Неко је дечаку бацио некакве рите да покрије своје наго тело.

— Кажи нам, најзад, због чега си то учинио? — запитао га је један старији човек доброћудног изгледа.

— Желео сам одувек да летим а деца су ми се смејала. Говорила су да ми се та жеља никад неће испунити јер сам сиромах. Хтео сам да им покажем да ћу и без новца летети авионом.

Малишан се насмејао показавши здраве беле зубе.

Листови су сутрадан имали прворазредну сензацију. Замислите дечака који је провео читав час на клизавом авионском крилу држећи се за његову ивицу рукама скочањеним од хладноће, док авион, на висини од 3.000 метара, лети брзином од 300 км на час.

Пут којим таква омладина крене, знајући да неће моћи да оствари своје жеље у будућности, пун је опасности и за њу саму, а и за околину,

Чехословачки књижевник Норберт Фрид који је испричао овај догађај био је сведок једног сличног случаја:

„Видео сам то сопственим очима. За време једне борбе с биковима у арену је излетео један неуобичајено разјарен бик. Публика је протестовала и звиждала јер се, ко зна због чега, иначе искусан матадор збунио и уплашио. Изненада, усред звиждука, неки шеснаестогодишњи дечак скочио је с трибине у арену, малте не на главу бику. Тек што је стао на ноге, почео је да дражи бика комадом црвеног платна. Бик се бацио на њега, али је дечак у последњем тренутку лако отскочио по свим правилима матадорске вештине.

— Оле! Одлично! — викали су гледаоци кад је малишан поново замахао црвеном крпом. Тада су се на храброг дечака оборили завидљиви „професионалци“ у свиленим костимима. Улетели су и полицајци са оружјем да би ухапсили „нарушиоца реда“. Али, док су га они изводили из арене, на њих су почели да бацају празне боце и да их обасипају погрдама.

Полицајци су морали да попусте захтевима публике и да пусте дечака који се брзо изгубио између педесет хиљада гледалаца.

— Па бик је могао и да га убије — запрепашћено се обратио чехословачки књижевник својим мексиканским колегама.

— Да, и то се догађа... Али, дечак не би ни скочио у арену да није било такве опасности...“

8.000 РАЧУНСКИХ ОПЕРАЦИЈА У СЕКУНДИ

У Рачунском центру Академије наука у Москви ради електронска рачунска машина која у једној секунди обави 8.000 различитих рачунских операција, што омогућује да научници решавају брзо и најтеже задатке. Читавом овом компликованом машином управља само један инжењер.

ВИДЕО-ТЕЛЕФОН

Чувена телефонска компанија Бел у Америци конструисала је и патентирала „видео-телефон“. Говорници не само да се чују него се и виде. И глас и слика емитују се преко обичног телефонског кабла. Преношење слике која је велика као две поштанске марке врши се на принципу телевизије. Сада се ради још на усавршавању слике па ће се онда приступити серијској производњи ових апарата.

НЕМА КОНКУРЕНЦИЈЕ

У удружењу западнонемачких позоришних радника је установљено да телевизија не конкурише позоришту. Просечна годишња посета позориштима износи око 20 милиона посетилаца, а 1958. године је забележено смањење од 200.000 или само 1%. Највише се смањио број гледалаца оперете — за 5%, јер је конкуренција телевизије ту једино озбиљна.

Андерсенова награда

Овогодишњу Андерсенову награду за дечју књижевност добио је књижевник који пише за децу — Ерик Кестнер.

231 час

Американац Боби Филдс је недавно без прекида слушао плоче на свом грамофону — 231 сат и 55 минута. Захваљујући својој издржљивости поставио је нов светски рекорд.

Walt Disney — СИЛОМ ОДВЕДЕН

ПРЕМА РОМАНУ Р. Л. СТИВЕНСОНА

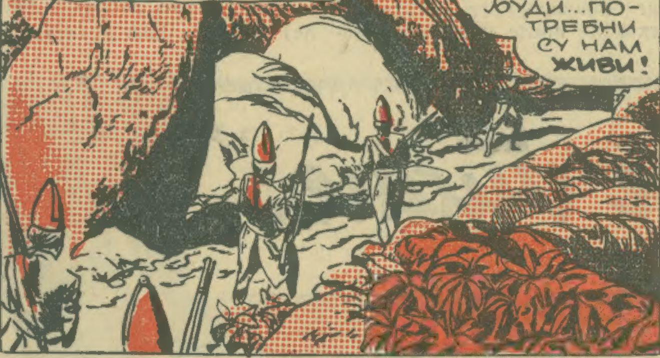

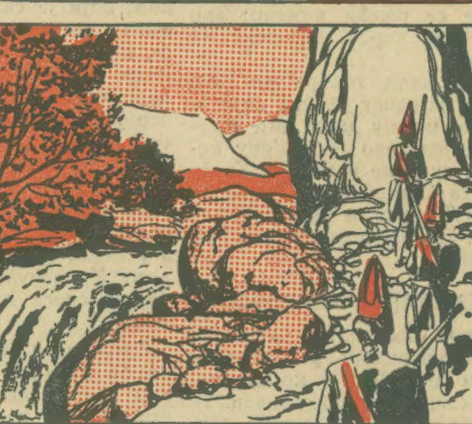

ПРИМЕРАН УЧЕНИК

У Блекпулу, британском граду на западној обали, ученик Чарлс Бејли је најбољи ђак вечерњег курса на колеџу. Високе оцене на задацима из књижевности, страних језика и математике говоре о томе. То не би било ништа чудно да овај примеран ђак није већ пензионер од 78 година. „Учићу и даље, све док ми ум буде свеж“ — изјавио је овај неуморни добар ђак.

Због мачке

У Бордоу, у Јужној Француској, одржан је судски процес против једног возача аутомобила због повреде пешака. Возач је ослобођен јер му је управо на пут искочила са једног прозора мачка. У тежњи да избегне њу возач је налетео на пешака. Пошто је власник мачке пронађен он ће бити осуђен да надокнади штету повређеном пешаку.

Против ниских столова и столица

Немачки лекари, како пише њихов медицински информациони лист, противе се производњи намештаја са ниским столовима и столицама, јер сматрају да седење у њима доводи до поремећаја у држању тела, што се одражава на унутрашњим органима и крвотоку. Деца у школи — кажу они, не би требало да седе за ниским столовима и раде задатке.

Прво позориште под водом

Прво позориште под водом биће отворено почетком новембра на западној обали Флориде. Саграђено на 36 метара испод морске површине оно ће моћи да прими 500 гледалаца.

У СУСРЕТ ЗЕМЉИНОМ ЈЕЗГРУ

НАУЧНИЦИ СВЕ ОЗБИЉНИЈЕ РАЗМАТРАЈУ ПРОЈЕКТЕ О ПУТОВАЊУ У УНУТРАШЊОСТ ЗЕМЉЕ. — ДА ЛИ ЈЕ ЦЕНТРАЛНИ ОГАЊ У СРЦУ НАШЕ ПЛАНЕТЕ МИТ ИЛИ СТВАРНОСТ? — ЈАПАНСКИ, АМЕРИЧКИ И СОВЈЕТСКИ ПРОЈЕКТИ.

ПУТОВАЊЕ У ЗЕМЉИНО ЈЕЗГРО, ПРЕМА ЗАМИСЛИ ШВАЈЦАРСКОГ ЦРТАЧА ЛЕФЕЛА

Мада су људи већ послали ракете на Месец и у васионско безмерје они још нису стигли дубље од неколико километара у унутрашњост земље. Наше знање о механизмима, стању и кретањима испод Земљине коре је још врло скромно, а последице тога су врло тешке — нарочито се огледају у немоћи науке да спречи или предвиди катастрофалне земљотресе.

Амерички и совјетски научници су међу првима указали на ову слабост и наговестили да ће период од 1960—1970 године бити обележен првим озбиљнијим покушајима да се продре у средиште земље. Амерички техничари су објавили пројект Мохо који предвиђа бушење циновског „вретена“ довољно дубоког да се стигне до краја познатог слоја „Мохоровић“. Почетком овог века открио га је југословенски научник и дао му своје име. По мишљењу стручњака слој је испод земље дебео око 30 а испод мора око 15 километара што је разумљиво јер

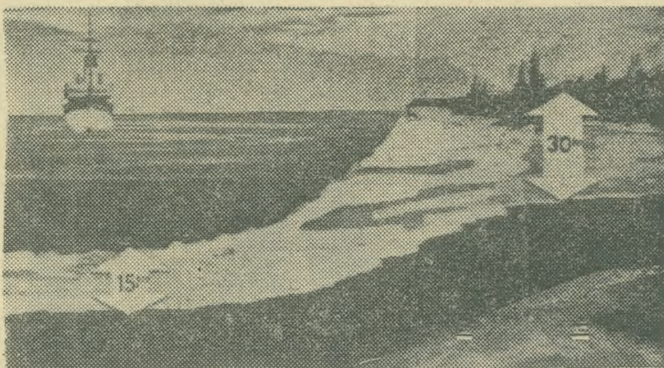

је тежина океанских маса око два до три пута мања од тежине слојева земље. На неким местима у океану слој Мохо је можда дебео само 12 километара а на најдубљем месту Тихог океана само 10.

Испитати шта се налази испод овог слоја Земљине коре од огромног је значаја за тачно реконструисање прошлости земље и начина њеног постанка. Према старим теоријама испод десетина километара дебелог слоја Земљине коре налазе се слојеви метала и минерала у истопљеном стању и усијана магма. Откако је амерички вештачки сателит Вангард I 17. марта 1958. године, открио да земља није ни лоптастог ни спљоштеног већ крушкастог облика, издужена према Северном полу, неколико геофизичара је поставило сасвим нову хипотезу о постанку Земље. Они сматрају да је она од свог настанка хладна и да је привлачила честице које су гравитирале око Сунца. Временом је створена њена велика маса у чији су састав ушли и радиоактивни елементи. Загрејаност њене унутрашњости проузроковали су, у току милијарди година, баш ти радиоактивни елементи. Обадве теорије се слажу да је Земља у унутрашњости усијана али се разилазе у питању порекла те топлоте. Осим тога нова теорија сматра да у Земљином језгру не влада температура виша од 2.000 степени.

Пошто је слој Мохо најтањи испод океана сви пројекти о бушењу Земљине коре упућују да велика експедиција пође одатле. Али неки сматрају да је апсурдно на дубину од 11.000 метара послати велики број људи и огромне количине материјала неопходне да се начини бушотина у правцу Земљиног језгра. Јапански научници су показали највише maште. Већ неколико година предлажу да се на дно океана сиђе у циновском звону које би послужило као полазна база за пут у Земљине дубине. Према пројекту Мохо прво ће се бушити подводни слој помоћу циновских аутоматских апарата и механичких уређаја дириговних са земље који ће извлачити на површину материјале отргнуте из њене утробе.

Оваква бушења су данас технички изводљива и вршиће се са нарочито опремљени хбродова који ће на дно мора спуштати каблове и циви. Сама морска вода ће својим огромним притиском претстављати идеалну помоћ Са свог брода Карс I Американци ће прво бушење извршити недалеко од Гвадалупа и острва Клипертон у Тихом океану и код Бермуда и Порторика у Атлантику.

Нарочито је интересантно ово друго место где ће Карс I ускоро почети да вади материјал из досад сасвим неиспитаних седиментних зона. Нарочити аутоматски апарати мериће дубину и температуру места са којих су материјали извађени.

Шта ће научници који крену у Земљину унутрашњост наћи на свом путу? О порасту температуре на путу ка Земљином језгру не располаже се довољно прецизним подацима али се једино поуздано зна да притисак непрестано расте што се дубље силази кроз Земљину кору. На свака четири метра до 10 километара дубине притисак расте за око једну атмосферу. На 50 километара дубине је притисак од 10.000 атмосфера док је његов пораст све бржи што се иде дубље. Материја изложена таквом притиску налази се у сасвим новом стању јер је притисак довољан да разбије и саме атоме. Значи, гвожђе и никл у Земљином језгру представљају неку врсту плазмицифиране магме јона и електрона и имају сасвим друге својства од тих метала на површини земље. То није ни течна ни чврста материја већ у једном сасвим новом стању.

Ако човек успе да се ипак нађе у средишту Земље заштићен зидовима своје кабине, доживеће необично изненађење. Мада изложен притиску хиљада километара дебелих слојева Земљине масе он би се у самом језгру уствари нашао без теже и његова сопствена тежина би износила нулу- Закони механике нас уче да, када су у питању сферична симетрична тела, каква је углавном наша Земља, поље теже достиже своју максималну вредност недалеко од саме површине а затим се постепено смањује да би се у Земљином језгру сасвим изгубило. То је заједничко својство интерпланетарних пространстава и Земљиног језгра. У кабини истраживача тежина више не би постојала!

ЛЕПОТА ПОВЕЗИВАЊА КЊИГА

У време када су људи престали да пишу на пергаменту и почели да „скупљају странице“ у једну целину — рођена је књига. Убрзо после тога појавила се и уметност украшавања страница. Тада се поставило питање како се могу заштитити листови од пропадања. То је довело до вештине повезивања књига.

Историја повезивања књига је пуна људске довитљивости и уметничке вештине. У Волтерсовој уметничкој галерији у Балтимору, у Америци, чувају се ретка дела књиговезачке вештине и лепоте. Око 500 примерака било је изложено у балтиморском уметничком музеју да би се видела уметничка вештина људи који су деловали на овом послу око 15 векова. За ову изложбу припремало се шест година. Већина примерака повезана је у кожи, а неки су украшени сребром, златом, слоновачом и драгим камењем. Уметничко повезивање књига сада припада прошлости. Потиснула га је механизација.

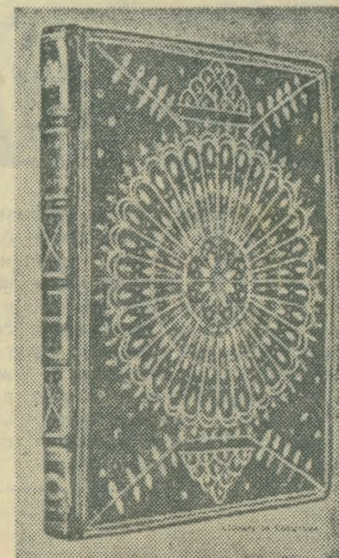

КЊИГА ПОВЕЗАНА У ЦРВЕНУ МАРОКАНСКУ КОЖУ. ТО ЈЕ ДЕЛО ЈЕДНОГ АМЕРИЧКОГ КЊИГОВЕСЦА

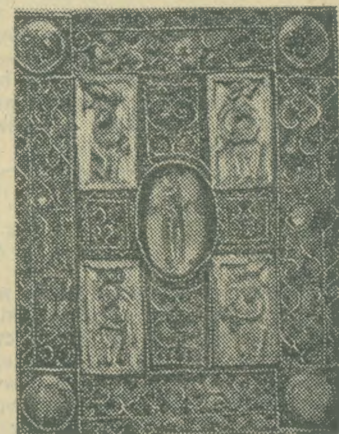

КЊИГА ПОВЕЗАНА У НЕМАЧКОЈ КРАЈЕМ 12 ВЕКА. УКРАШЕНА ЈЕ СРЕБРОМ И ДРАГИМ КАМЕЊЕМ

КЊИГА СА КОРИЦАМА ОД ТЕЛЕЋЕ КОЖЕ У БОЈИ, СПЕЦИЈАЛНО ПОВЕЗАНА ЗА ГОСПОЂУ ПОМПАДУР У 18 В.

ДРУГОВИ

На слици су два дечака — белац и црнац — из Дакара, која и после свршене наставе седе заједно и — размишљају.

Сад више

Лондонски „Валанси прес“ пустио је у продају друго издање књиге „Ко је ко у атому“. Овај лексикон о најистакнутијим атомским стручњацима садржи већ 12.500 имена, док их је у прошлогодишњем издању било 8.500.

МИРНОДОПСКЕ »професије« ракета

Када се помену ракете, одмах се мисли на васионске бродове, сателите, освајање Месеца, надзвучне брзине... Мало ко зна да су ракете нашле и своју „земаљску“ намену. Неколико совјетских научника увелико проучава могућност коришћења ракета у привреди и саобраћају, а конструктори Анатолије Дегтјарев и Сергије Виноградов пројектују ракету која треба да олакша радове у рударству.

Да би се дошло до руде потребно је ископати велике количине јалове земље и отворити шахт. Људима данас у томе послу помажу модерне машине за копање земље. Један ротациони екскваватор може за један сат да ископа 3.000 кубних метара земље, али и њено транспортовање захтева кипере од 240 тона носивости и огромну брзину — да свако возило буде напуњено за 20 секунди. Јасно је да је овакав темпо рада немогућ. Транспортне аутомобиле понекад може да замени транспортер. Али један транспортер од 20 метара дужине био би тежак 3.000 тона а његова изградња би стајала 16 милиона рубаља.

Совјетски конструктори сада предлажу да се за ископавање земље у окнима искористи реактивни мотор. Преношење ископане земље, а касније и руде, вршило би се помоћу челичних цеви. Ваздух и гасови које би овај мотор стварао под високим притиском били би у стању да кроз цев односе 4.000 кубика материјала на сат. На тај начин трошкови око транспорта би се снизили два до три пута. Један ракетни транспортер би тежио само 20 тона и стајао свега 250 до 300 хиљада рубаља.

Кандидат техничких наука Н. Рогожинска предлаже велике промене и у млинској индустрији. За млевење жита у садашњим млиновима потребни су уређаји начињени од велике количине челика. За снабдевање млинова оваквим машинама само у Совјетском Савезу свакодневно се употреби толико метала колико је потребно за производњу 100.000 трактора или 250.000 лаких аутомобила. Зато, за млевење жита или било које друге зрнасте хране конструкторка предлаже примену реактивних мотора. Уместо паре и ваздуха, реактивни мотор би произвео гасове угрејане до 3.000 Целзијусових степени који би се кретали брзином од 900 до 1.000 метара у секунди. Ти гасови би готово муњевито млели жито а замењивали би са успехом садашње скупе и неекономичне млинове.

КАО ПРИЧА

НАПАД чудовишта из ваздуха

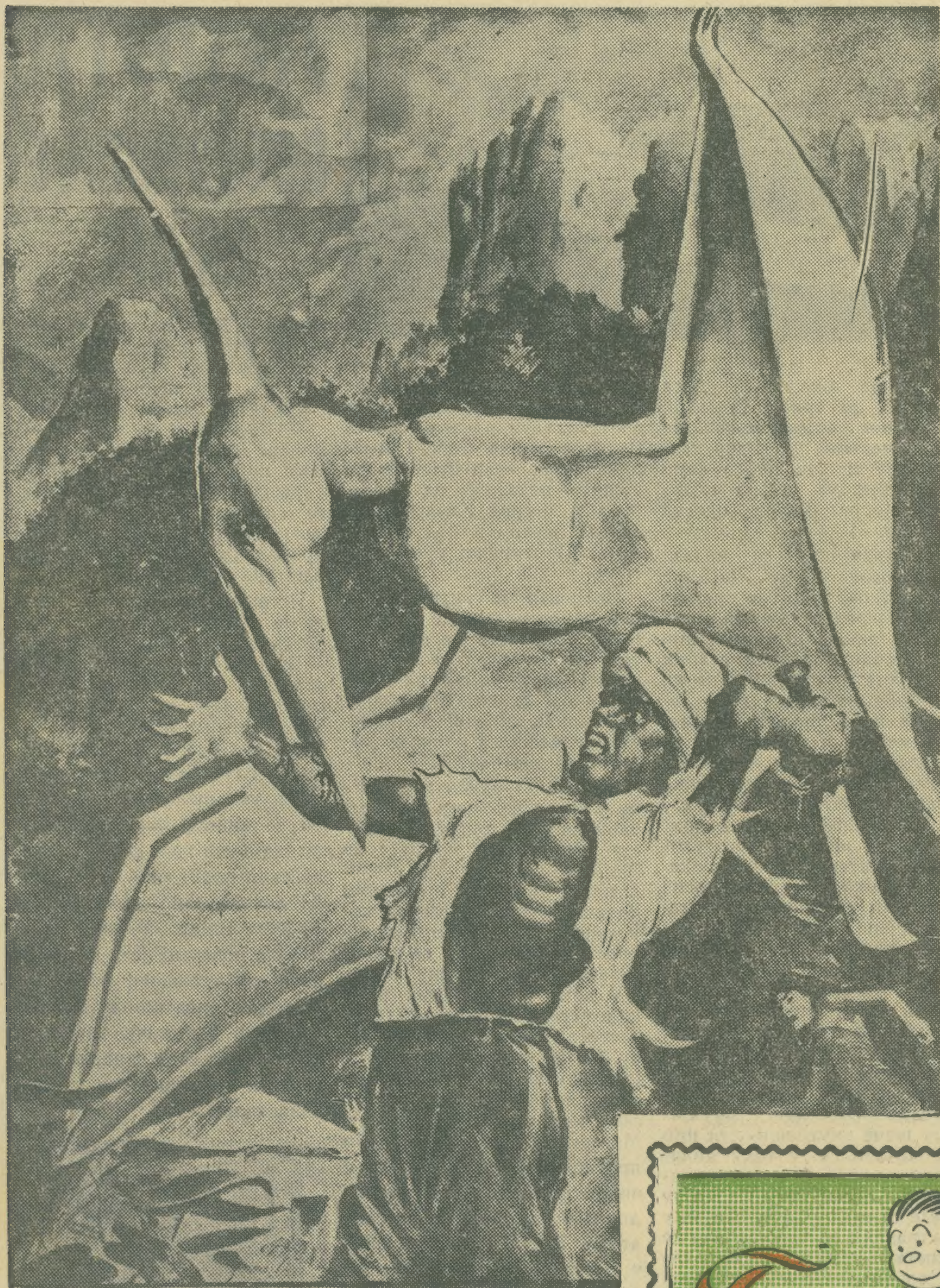

После многих прича домородаца и ловаца који су видели или били чак нападнути од летећег чудовишта налик на преисторијског птеродактила, јужноафрички радник Нгами је пре извесног времена дао родезијским палеонтолозима нове доказе о његовом постојању. После јуначке борбе коју је издржао са немани док је ишао са својом женом Бали, Нгами је рањен и искрвављен стигао у своје село недалеко од Салисберија где су му лекари пружили прву помоћ. Озледе на рукама и врату су, према лекарском налазу нанете џиновским кљуном.

— Враћао сам се у село удаљено неколико километара од великог градилишта на брани Кариба — прича Нгами. Моја жена Бали ишла је иза мене. Превалили смо око пола пута када се изненада разлегао њен крик. Огромна сенка која је махала широким крилима наднела се над нама. Помислио сам да је то краљевски орао или слична грабљивица, али када сам угледао огроман кљун престрашио сам се. Била је то сасвим непозната птица у нашим областима. Никада ни моји другови ни ја нисмо чак ни чули да она и постоји. Нисам имао времена да размишљам јер се неман већ налазила изнад моје главе и снажним кљуном шчепала моју десну руку. Иако сам осетио жесток бол, левом руком сам подигао батину која ми служи за крчење пролаза кроз прашуму, и свом снагом је треснуо. Изненада, птица је пустила моју крваву руку али је зарила кљун у моја прса. Нисам губио присуство духа већ сам је све жешће ударао док ме није оставила. Тек тада сам имао времена да мало боље погледам. На вриску моје жене истрчали су становници оближњих колиба али застали су као укопани посматрајући летећу неман која се удаљавала. Учинило ми се да сам озбиљно повредио ту „летећу змију“ али нисам имао времена да о њој мислим јер су ме све јачи болови натерали да одем до градилишне амбуланте.

Имао сам, срећом, сведока иначе нико не би веровао мојој причи. Сви би мислили да сам полудео. Болничар ми је превио руку и прса и дао ми инјекцију. Затим су ме инжењери замолили да нацртам птицу. Нисам вичан цртању, али сам ипак, по сећању, нацртао њен огроман кљун и крила. Слика је послата палеонтолозима Салисберија који су ме после недељу дана обавестили да их необично подсећа на преисторијску птицу птеродактила. Једина разлика је у томе што је мој нападач на глави имао рог.

ЗА ДЕСЕТ ГОДИНА...

У околини Бирмингема дечаци су играли фудбал. Кад је лопта одлетела у поточић, најмлађи међу њима, дечак Томи Хендерсон, морао је да оде по њу. Вратио се сав мокар али весео. Тражећи лопту нашао је новчаник са 5.000 фунти. Био је својина једног мештанина који је Томију поред награде што му је вратио изгубљени новчаник поклонио и улазницу у претплати за десет година за све фудбалске утакмице.

Рекорд настраности

Др Лестер Пирсон је једини ветеринар с правом праксе на мору. Од 1946. године он крстари бродом „Америка“ од Европе до Америке и натраг. Његовом старању било је поверено више од 6.000 животиња, већином паса. Прикупио је и доста занимљивих прича, али рекорд у настраности несумњиво држи једна Францускиња која је са својом пудлицом путовала из Хавра за Њујорк и свако вече силазила у одељење за псе да би својој љубимици обукла пиџаму друге боје.

ЗБОГ СЕБЕ

На годишњем састанку енглеских фабриканата постеља утврђено је да људи лако издају новац за пиво и цигарете, а нерадо се од њега одвајају да би себи створили удобан лежај. Енглез троши годишње 73 фунте за цигарете, а за крепак сан једва ако жртвује 12 шилинга.

— Ускоро ћемо постати народ месечара — рекао је председавајући на скупштини — јер на тврдим мадрацима људи не могу да се потпуно одморе преко ноћи, устају ломни и још сањиви одлазе на посао. Чудновато је да многи имају телевизоре и фрижидере а мало полажу на удобну постељу.

Само недељом

Француски пливачки савез не стоји баш добро с новцем. Да би се избегли сви излишни издаци савезни функционери иду тако далеко да су издали налог: приликом такмичења у обичним данима сигнал за старт нека се даје пиштаљком а не пиштољем. Само недељом дозвољено је пуцање. „Ко хоће да штеди мора да почне од малог“, — покушали су да оправдају ову своју одлуку.

ВОЛИ НЕ ВОЛИ

Из историје је познато да се у средњем веку веровало да астролози из звезда могу да предскажу судбину. Прича се да је чак и Карло Велики уочи бојева тражио да му астролози кажу исход битке.

Занимање астролога задржало се и до данас у неким деловима света. Тако је у јануару ове године у индијској покрајини Амристар избила права „брачна епидемија“. За веома крако време било је склопљено 2.000 бракова, и то због тога што су астролози објавили да је положај звезда такав да осигурава невестама и женицима постојан и срећан брак као и дуг живот.

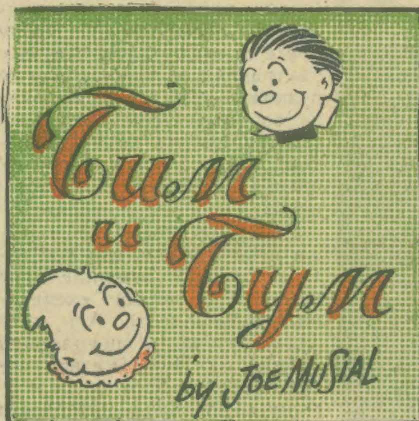

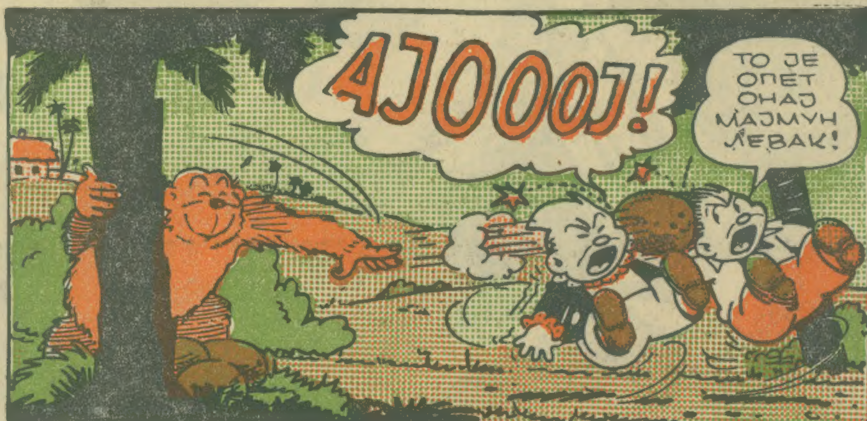

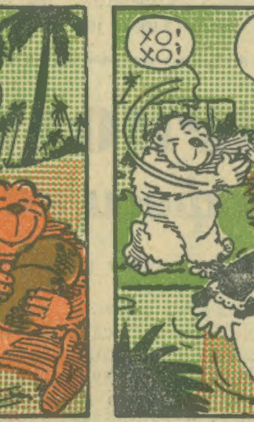

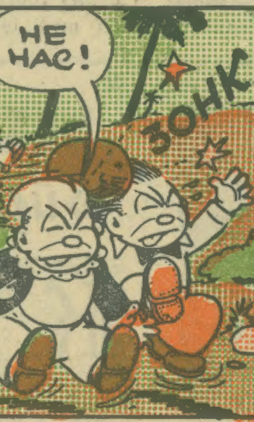

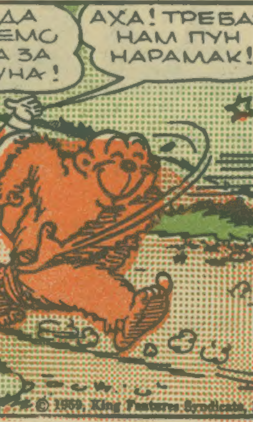

АУТОМОБИЛСКИ ЗНАЦИ

Да ли знате?

ЗА БРЗ ИСТОВАР

Аутомобилски клуб Италије поставио је дуж аутопутева овај необичан знак као опомену неопрезним возачима, нарочито онима који увек журе. Боље је кренути на пут раније и не хитати него излагати и себе и друге смртној опасности. Знак претставља јунаке из Лафонтенове басне „Зец и корњача“. У клубу кажу да се, захваљујући овом најновијем знаку, број саобраћајних несрећа смањио за педесет посто у току два месеца, откако је знак постављен.

ГАСОВОД ИСПОД СРЕДОЗЕМНОГ МОРА

У Сахари нису откривена само богата лежишта нафте већ и земног гаса који има велику примену у индустрији, а употребљава се и у домаћинствима као гориво. Да би се из Африке гас преносио у Европу извршени су први експерименти са подводним кратким гасоводима у Средоземном мору августа и септембра ове године. Покушаји су били успешни па постоји могућност да се ускоро отпочне са припремама за полагање гасовода у Средоземном мору. Овај посао би се исплатио јер лежишта у Сахари могу да испоруче Европи годишње 15 до 20 милијарди кубних метара гаса.

Овај камион са дизалицом истоварује камионе препуне дрвених трупаца једним јединим захватом челичних „прстију“. Користећи свој Дизел мотор од 300 коњских снага он подиже терет већи од сопствене тежине — 50 тона. За посао који обави за 8 минута досада је било потребно пола часа.

Радар за слепе

У Великој Британији је недавно конструисан радар намењен слепима. Чак на удаљености од седам километара он може слепима да укаже на неку препреку. Апарат није већи од фотографске камере а покретачку енергију добија из батерије или акумулатора. Радар емитује звучне сигнале чија снага зависи од удаљености препреке.

85.360 тона

У Сједињеним Државама је у море поринут носач авиона на атомски погон. „Ентерпрајз“, како је брод назван, први је носач авиона на атомски погон и највећи брод на свету: има 85.360 тона и стајаће кад буде дефинитивно уређен 1,8 милијарду долара, што је за 500 милиона долара више од цене обичног носача авиона.

Овај носач авиона је дуг 350 и широк 20 метара. Има осам реактора који му омогућују да без накнадног горива два пута оплови свет. Предвиђа се да ће запловити 1962. године, када ће се завршити сви послови на њему.

Нове сијалице

У Америци се припрема серијска производња кварц-лампи које нису дебље од оловке. То ће бити засад најмања и најјача сијалица, а трајаће пуних 2.000 часова што је готово два пута дуже од века досадашњих сијалица. Крушка ове економичне сијалице биће испуњена гасом јода.

СКЛОНИШТЕ

У ово необично гигантско склониште од бетона прекривено врећама са песком, склањају се амерички научници и стручњаци који руководе испаљивањем свемирских и интерконтиненталних ракета. Приликом овог посла потребна је пуна заштита људства, јер се несреће, тако се бар досад показало, увек дешавају при самом испаљивању, на земљи.

НАЈВИША СТАНБЕНА ЗГРАДА У ЕВРОПИ

У Мадриду се налази највиша станбена зграда у Европи — од 142 метра. То је солитер са 37 спратова на Тргу де Еспања.

Прва атомска топлана

Седам стотина радника у близини Штокхолма, гради у стени објекте да би се у њима сместио велики атомски реактор. Намењен је атомској топлани која ће се ту подићи и која ће најкасније до 1964. године снабдевати топлом водом 35.000 становника Штокхолма и загревати 12.000 станова. То би била прва атомска топлана у свету.

До реактора у стени водиће дугачак тунел, док ће хала, 50 метара под земљом, бити обезбеђена са 65.000 кубних метара бетона. Реактор ће давати 65.000 киловата а само топлана ће трошити 55 хиљада киловата.

Снабдевен са 18 тона уранијума и 10 тона тешке воде, он ће загревати воду намењену грејању станова до 100 Целзијусових степени.

Рачуна се да ће се ова атомска топлана исплатити за 20 година, а загревање ће бити јевтиније него на досадашњи начин.

ПАСТИР са Проклетија

Долази јесен. Пастири са стадом враћају се с планине и све су ближе својим селима. Такав је случај и с онима који чувају стоку на Проклетијама. Сишли су у руговска села и околину Пећи. Кад су лепи јесењи дани они се опет неврате са стадом оваца на пространа пасишта на обронцима Проклетија. Предвече чобани полако враћају стада у село свирајући на фрули горштачке мелодије које се разлежу планином. Њихову свирку радо слушају не само људи из села, него је, изгледа, пријатна и овцама, које му прилазе и лижу руке.

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) римски комедиограф (II в. пре н. е.); 6) енглески књижевник („Хамлет“); 8) вратна марама; 9) раствор смола у етричним уљима; 11) један књижевни род; 14) врста першуна; 15) лука у Израелу; 16) веза; 17) најјачи доказ; 19) предлог; 20) град у Малој Азији; 21) два слова; 22) део коњске опреме; 23) једна посластица; 24) име француског филмског глумца и певача; 26) лонац (лат); 27) река у Сибиру; 29) област дуж Јадранског мора; 32) женско име; 33) острво на Јадрану; 34) познати амерички певач и филмски глумац; 37) једно геометријско тело.

Усправно: 1) личност из Стеријине комедије; 2) два слова; 3) гледиште; 4) иницијали нашег сликара; 5) немачки војсковођа (17. в.); 6) врста змије; 7) река у Немачкој; 8) упитна заменица; 10) свеза; 12) један од највећих немачких математичара (19. в.); 13) афирмација; 18) роман од Тургењева; 19) придевска заменица; 21) град у Аустрији; 22) предујам; 23) клисура; 24) страно женско име; 25) брдо на коме је, по легенди, одгојен Зевс; 26) јединица електричног отпора; 28) америчка књижевница; 30) нестручњак; 31) рибља јаја; 35) свеза; 36) два сугласника.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) киоск; 5) прст; 6) ао; 8) крит; 10) дм; 12) рам; 13) слама; 15) ас; 16) опасач; 17) ски; 19) антре; 20) Ола; 22) ама; 23) Изола; 25) ала; 27) Новара; 28) И(ван) М(анжуранић); 29) грана; 30) уши; 31) еј; 32) крто; 33) еп; 35) раме; 36) обала.

Усправно: 1) Крим; 2) Ист; 3) От; 4) ка; 5) праскозорје; 7) одмаралиште; 8) крас; 9) слана; 11) маче; 13) Спа; 14) астма; 18) Илова; 21) Алани; 23) Инге; 24) Ара; 26) Амио; 30) урма; 32) кал; 34) По; 35) ра.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ТУНЕЛ

За ову игру вам је потребна једна кутија за ципеле, једна гумена лопта и парче креде. На једној страни кутије исеците три круга. Рупе морају да буду различите величине али она у средини најмања. Највећа рупа носи број 1, нешто мања 2, а најмања, средња, бр. 3. На неколико метара од кутије повуците на тлу једну линију за старт, где треба да стану ваши другови. Ономе ко успе да лопту убаци у неку од рупа бележе се поени с бројем који та рупа носи. Ко први постигне 11 поена победник је.

ТРАЖИТЕ...

Ова игра ће се допасти онима који воле да играју детектива и свим љубитељима криминалних романа. Најбоље се игра удвоје. Један од играча излази из собе, док се други, који остаје сам, труди да било где сакраје неки мали предмет, који су раније одабрали. Кад је предмет сакрио — понекад је упадљиво место најпогодније скривалиште — позове у собу другог играча да тражи скривену ствар. При томе му помаже у тражењу. Према томе колико је овај у близини скривеног предмета он га упозорава речима: „вруће“, „топло“, „хладно“, „млако“. А кад је предмет пронађен почиње испочетка.

ЗАГОНЕТКА СА ЧАШАМА

На сто се постави пет чаша једна поред друге: две празне и три пуне (види слику). Тада се захтева од саиграча да на неки начин промене поредак — да ни две пуне чаше ни две празне не стоје једна поред друге. Притом се изричито нагласи да се ни под каквим околностима положај чаша не сме мењати. Сви ће лупати главу док се неко не сети простог решења — довољно је садржину четврте пуне чаше пресути у прву празну.

ТОЧАК СРЕЋЕ

Круг подељен на осам делића у сваки је уписан један број. Први играч са затвореним очима, испружи руку у којој држи писаљку и њоме кружи изнад круга. Други за то време нека окрену хартију са кругом тако да он неће моћи да зна какав је положај писаљке над кругом. Кад се изброји до три он треба да спусти врх писаљке на хартију и да отвори очи. Према томе у коме се делићу зауставио он има толико поена. Ако писаљка падне баш на линију између поља, треба почети поново, а ако је ставио оловку изван круга, не добија ништа. Победник је онај који први постигне 21 поен.

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

Јесте ли већ чули да...

...до краја 19 века у многим нашим крајевима мушкарци су носили дугачку косу и понекад у њој „као украс“, чешљеве у облику полумесеца.

...температура кишних капи углавном се мало разликује од температуре ваздуха: просечно је нижа за око 3 степена.

...први заповедник првог пароброда за редовну пловидбу на Дунаву — одржавао је редовну везу између Беча и Будимпеште — био је Југословен: капетан Премуда из Лошиња.

...број ногу код разних врста стонога креће се од 18 до 344.

...порцелану су име дали Португалци који су га и пренели у Европу. Ово име потиче од једне морске шкољке које у великим количинама има на португалским обалама, а лепе је беле боје која много потсећа на боју порцелана.

...Београд је добио свој први водовод 1892. године, док је канализација изведена у раздобљу од 1905. до 1914. године.

...„Хасанагиница“ је наша прва народна песма која је била преведена на енглески језик. Песму је превео велики романсијер и песник Валтер Скот, и то с Гетеовог немачког превода.

...излагање тела сунцу из здравствених разлога било је познато још у најстарије доба. Грци су се сунчали на крововима својих кућа, пред храмовима или на песку, а римске куће имале су готово обавезно свој „соларијум“.

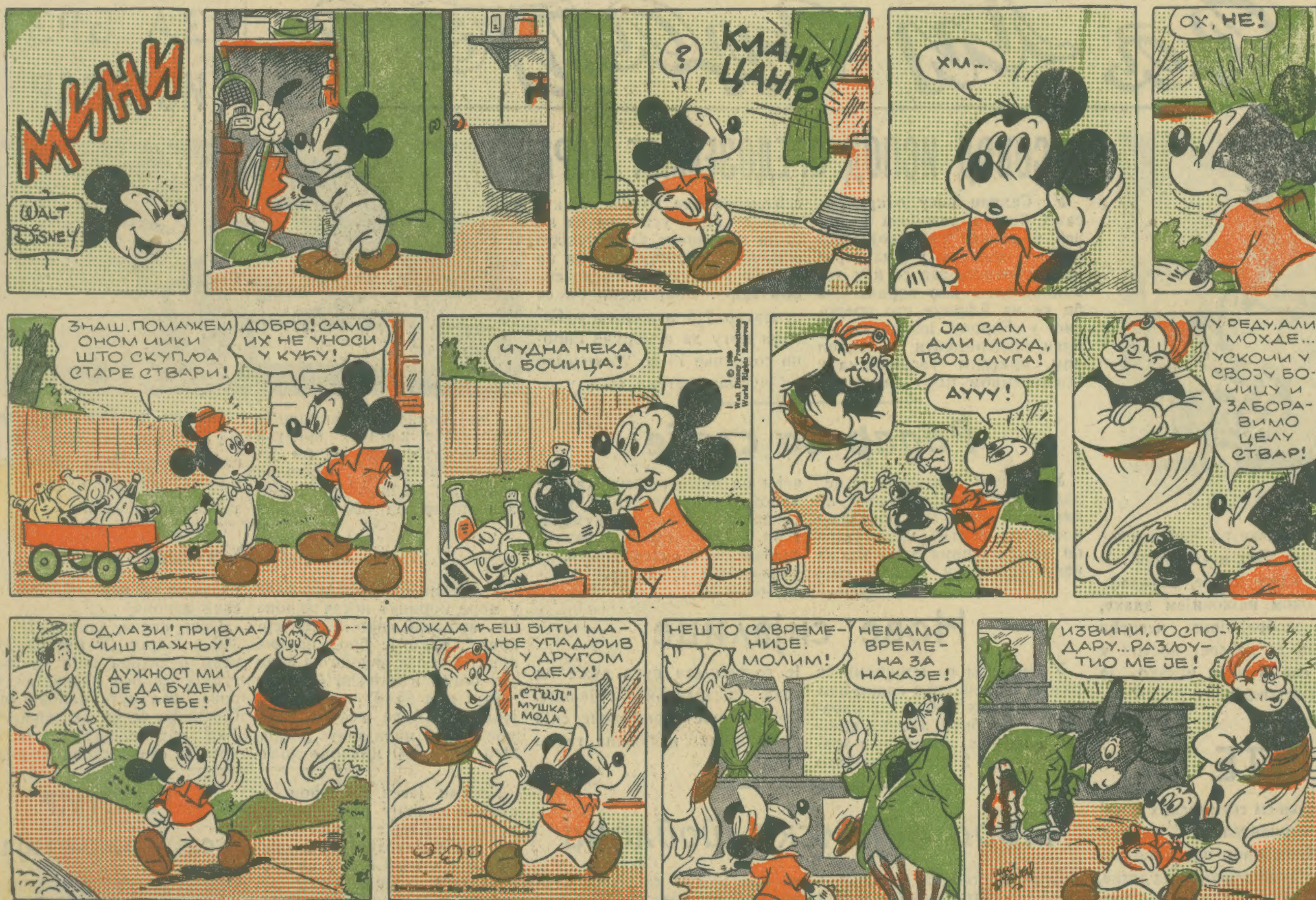

БИСТРА БИСТРИНА

— Шиљо, да ли ти увек тако брзо корачаш?

— Увек, Перо, а нарочито када идем сам.

— Е онда никада не бих волео да са тобом шетам кад идеш сам.

ДОБРА ДЕЦА

— Гајо, добра деца не стављају палац у уста, — опомиње га тетка Белка.

— А који прст онда меću, тетка Белка?

НЕ ТРЕБА ВИШЕ

Белка је најзад утврдила да јој Раја стално узима шећер из кутије, па новика:

— Јао, Рајо, докле ћу да ти говорим да ми не узимаш шећер из кутије.

— Не мораш више, Белка! — мирно одговори Раја. — Кутија је сада потпуно празна.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Како се звао Зека Буљубаша?

Шта су Панонске легенде?

Ко су били меропси?

ОДГОВОР:

ЗЕКА БУЉУБАША звао се Јован Глигоријевић. По некима је родом из невесињског краја у Херцеговини. Најпре је био у чети Стојана Пупића за време Првог српског устанка, а затим је постао буљубаша на Дрини. Његова чета „Голих синова" била је страх за непријатеља. Прославио се у борбама на Засавици код Равња када је погинуо са својом четом. Иначе, Зека је један од главних јунака у „Хајдук Станку", роману Јанка Веселиновића.

ПАНОНСКЕ ЛЕГЕНДЕ су две старословенске легенде о Ћирилу и Методију. Први пут су издате средином 19 века. Сматра се да је житија написао Климент, ученик Ћирила и Методија, и то још у 9 веку.

МЕРОПСИ су били у српској држави Средњег века земљорадници који су обрађивали туђу земљу. Према власнику земље налазили су се у зависном положају те су му били обавезни на разне службе и дажбине. Земља коју су држали меропси звала се меропштина.

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

по ЖИЛУ ВЕРНУ

ОТПУЗАЛИ СМО ДО ПРВОГ ЗАКЛОНА И ЗАСПАЛИ МРТВИМ СНОМ. КАД СМО СЕ ПРОБУДИЛИ, БУРА СЕ ВЕЋ БИЛА УТИШАЛА

ПОГЛЕДАЈ, МАЛИ МОЈ, КАКАВ ДИВАН ДАН!

ИЗГЛЕДАШ СРЕЋАН ОДЈУТРОС, УЈАЧЕ!

И ЈЕСАМ! ПРЕШЛИ СМО ОКЕАН И САД МОЖЕМО ДА НАСТАВИМО СА СПУШТАЊЕМ ПРЕМА СРЕДИШТУ ЗЕМЉЕ!

АЛИ, ЗАР БУРА НИЈЕ УНИШТИЛА СВЕ НАШЕ ЗАЛИХЕ?

НЕ! ХАНС ЈЕ УСПЕО ДА СПАСЕ НАЈВЕЋИ ДЕО!

ШТА МИСЛИШ, УЈАЧЕ, ГДЕ СМО САДА?

ИСПОД СРЕДОЗЕМНОГ МОРА!

САМО, ПРЕ НО ШТО НАСТАВИМО ПУТОВАЊЕ МОРАМО ИСПИТАТИ ОБАЛУ ДА БИСМО НАШЛИ ПУТ КОЈИ ЋЕ НАС ВОДИТИ ПРЕМА ЦЕНТРУ ЗЕМЉЕ!

КРЕНУЛИ СМО ПРЕМА УНУТРАШЊОСТИ КОПНА И УСКОРО СМО СЕ НАШЛИ У ДОЛИНИ ПРЕКРИВЕНОЈ КОСТИМА ИЗУМРЛИХ ЖИВОТИЊА.

ОВО ЈЕ ЗАПАЊУЈУЋЕ, АКСЕЛЕ! ПРЕД НАМА ЈЕ ЧИТАВА ИСТОРИЈА РАЗВИТКА ЖИВОТИЊА!

ГЛЕ! ЕВО И ЈЕДНЕ ЉУДСКЕ ЛОБАЊЕ!

25

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд Македонска 31 Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900. полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200. полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.